

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА
АКАДЕМІЯ»

Факультет соціальних наук та соціальних технологій
Кафедра соціології

Кваліфікаційна робота
освітній ступінь – бакалавр

на тему:

«СПРИЙНЯТТЯ ЗМІН У ВАЖЛИВОСТІ ЦІННОСТЕЙ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ
СТУДЕНТІВ СОЦІОЛОГІВ НАУКМА ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО
ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ»

Виконала студентка 4 р. н.:

Тітаренко Яна Ігорівна

Науковий керівник:

Мальцева Катерина Сергіївна

кандидат філософських наук, доктор філософії, доцент

Рецензент:

Бондар Вікторія Семенівна

кандидат соціологічних наук, доцент

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою «_____»

Секретар ЕК: _____

«_____» _____ 2024 р.

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Мир та безпека крізь призму соціології.....	9
1.1. Поняття цінностей миру та безпеки в соціологічних теоріях.....	9
1.2. Роль цінностей миру та безпеки в формуванні суспільства.....	20
1.3. Уявлення про мир та безпеку в контексті війни.....	26
Висновки розділу.....	33
РОЗДІЛ 2. Важливість цінностей миру та безпеки.....	35
2.1. Методологія та дизайн дослідження.....	35
2.2. Сприйняття змін у важливості цінності миру після повномасштабного вторгнення.....	38
2.3. Сприйняття змін у важливості цінності (фізичної) безпеки після повномасштабного вторгнення	47
2.4 Порівняння між важливістю цінностей миру та безпеки після повномасштабного вторгнення.....	52
Висновки розділу.....	57
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТОК. Анкета для проведення опитування.....	72

ВСТУП

Сучасний світ переживає низку складних викликів та кризових ситуацій, серед яких особливе місце займають наслідки повномасштабного вторгнення в Україну. Війна, як соціальне явище із найінтенсивнішим стресовим потенціалом, впливає на суспільство і вимагає адаптацій в різних сферах його життя, включаючи зміни в ціннісних уявленнях та ціннісних орієнтаціях індивідів.

Мир і безпека, зокрема фізична безпека, є важливими складовими для стабільного та процвітаючого суспільства. Вони виступають сприятливими умовами існування індивідів для всіх сфери життя, включаючи освіту, роботу, міжнародні відносини та загальний соціокультурний клімат. Фізична безпека є принциповою необхідністю і як така має безпосередній вплив на здоров'я та життя людей, а також на їхню можливість здійснювати повноцінну діяльність у суспільстві. Вона забезпечує функціональне щоденне соціальне середовище та створює необхідні умови для нормального функціонування особистості, сприяє підвищенню ефективності праці та навчання, а також формує відчуття стабільності та впевненості в майбутньому (Франчук, 2016).

Мир є необхідною умовою для розвитку суспільства, оскільки він створює дружнє співіснування різних груп та індивідів. Відсутність конфліктів та насильства сприяє розвитку демократії, рівності, прав людини та соціальної справедливості. Мирний стан - це те, що зберігає культурне різноманіття, тобто все можливе, що забезпечує співіснування різних соціокультурних груп у межах одного суспільства (Сітнік, 2023). Після 24 лютого 2022 року, українське суспільство вкотре переконалося, що зіткнення з різноманітними глобальними викликами та загрозами, включаючи війну, тероризм, екологічні кризи та інші негативні явища, є реальним і не завжди є способи їх ефективного запобігання. Сьогодення

України наповнене систематичним насильством та наслідками терористичних дій проти цивільного населення. Метою країни-терориста є поширення страху та смерті серед цивільного населення, щоб досягати своїх політичних цілей. Вбивства, викрадення дітей, вибухи, знищення майна, полон, окупації територій та неправдива інформація створює психологічний тиск та має серйозні наслідки для цивільного населення. Війна порушує нормальний ритм життя, призводить до втрат людських життів, знищує віру у майбутнє. Тому збереження миру та забезпечення фізичної безпеки стають критично важливими завданнями сьогодення (Сітнік, 2023).

Для України повномасштабна війна з росією стала найбільшою загрозою безпеці за період її незалежності (Танасійчук, 2024). Вона призвела не лише до значних людських жертв, а й до руйнування важливої інфраструктури, а також економічних втрат (Гейць, 2022).

Війна стала каталізатором до гуманітарної кризи в Україні, яка змусила мільйони людей залишити свої домівки. У цих умовах цінності миру та фізичної безпеки можуть стати ще більш важливими, ніж раніше. Відповідно, дана зміна пріоритетів також може спостерігатися серед українських студентів. Студенти-соціологи Національного університету «Києво-Могилянська академія» не є винятком. Вони є активними учасниками суспільно-політичного життя, адже беруть участь у різноманітних громадських ініціативах та заходах. Вони часто є учасниками протестних акцій, вимагаючи змін у різних сферах суспільного життя (Касіян, 2022). Студентські об'єднання та організації - це елементи, які активно впливають на формування громадянського суспільства, організовуючи дебати, конференції, круглі столи з питань суспільно-політичного життя, а також часто ведуть волонтерську діяльність. Всі ці форми участі студентів є важливими, оскільки допомагають висловити їхній голос у суспільних питаннях та впливати на

процеси, що відбуваються в суспільстві. Студенти Національного університету "Києво-Могилянська академія" разом із студентами Київського національного університету імені Тараса Шевченка та представниками громадського руху "Відсіч" активно діяли у суспільно-політичному житті в період Майдану. 25 листопада 2013 року з їхньої ініціативи почала формуватися "Студентська координаційна рада", яка об'єднала представників студентства з різних університетів України. У рамках цієї ради студенти організовували мітинги, акції та страйки, щоб вимагати змін та підтримувати події на Майдані. Вони активно агітували студентів інших університетів долучитися до загального студентського страйку, який мав відбутися 27 листопада. Така ініціативність свідчить про велику відповідальність, самоорганізацію та важливу участь студентів у суспільно-політичних подіях (Чебелюк, 2021). Отже, дослідження їхніх ціннісних орієнтацій дозволить зрозуміти, як вони сприймають та адаптуються до нових реалій. Важливо зазначити, що студенти-соціологи вивчають соціальні процеси, динаміку та трансформації суспільства, і вони здатні здійснювати соціальний обмін та виконувати різну діяльність, що стосується майбутнього українського суспільства. Окрім того, деякі студенти є майбутніми лідерами та впливовими членами суспільства, їхні ціннісні орієнтації мають важливе значення для формування соціального "ландшафту" в країні (Рябченко, 2019).

Безумовно, мир та безпека впливають на психологічний стан, якість життя та можливості самореалізації. Як наслідок, студенти можуть почати більше цінувати мир та стабільність, прагнучи захистити себе та своїх близьких від потенційної небезпеки та проявляючи більший інтерес до миротворчих ініціатив та волонтерській діяльності.

З іншого боку, війна та, спровокований нею, стрес здатні створити відчуття втрати віри у мир та безпеку. Далі це може призвести до песимістичних поглядів на майбутнє та втрати інтересу до самореалізації

та активної участі у суспільному житті. Тому дуже важливо розуміти, які зміни відбуваються у цих цінностях серед студентів-соціологів, які готуються до активної участі у суспільстві та майбутньому житті, включаючи післявоєнний період.

Предметом дослідження є цінності миру та (фізичної) безпеки студентів соціологів НаУКМА після повномасштабного вторгнення росії

Об'єктом дослідження є студенти соціологи НаУКМА (бакалаври 1-4 курсів).

Мета дослідження: з'ясувати сприйняття зміни у самотійно визначеному рівні важливості цінностей миру та (фізичної) безпеки студентів соціологів НаУКМА після повномасштабного вторгнення росії.

Завдання роботи:

1. Розглянути поняття цінностей миру та безпеки в рамках основних соціологічних теорій.
2. Розглянути роль цінностей миру та безпеки у формуванні суспільства.
3. Виміряти самотійно визначений рівень важливості цінності миру студентів соціологів НаУКМА до та після повномасштабного вторгнення росії
4. Виміряти самотійно визначений рівень важливості цінності фізичної безпеки студентів соціологів НаУКМА до та після повномасштабного вторгнення росії
5. Перевірити наявність усвідомлених змін у важливості цінності миру студентів соціологів НаУКМА після повномасштабного вторгнення росії.

6. Перевірити наявність усвідомлених змін у важливості цінності безпеки студентів соціологів НаУКМА після повномасштабного вторгнення росії.
7. Перевірити зв'язок між різними стресовими подіями та змінами у важливості цінностей миру та безпеки.

Різні військові події мають свої відмінні впливи на різні сфери життя. Наприклад, у людей, які мали досвід смерті близької особи під час війни у Лівані, було 1,48 рази більше шансів мати проблеми із психічним здоров'ям. Або ж у людей, які стали свідками жахливих подій під час війни, було 6,76 разів більше шансів розвитку будь-якого розладу імпульсного контролю (Karim, 2008). Отже, можна припустити, що після повномасштабного вторгнення в Україну, події, які пережили студенти (обстріл території, евакуація з місця проживання, втрату близької людини через конфлікт та інші) можуть впливати, не тільки на психічне здоров'я, а й на їхнє сприйняття важливості цінностей фізичної безпеки та миру.

Отже, було сформульовано такі гіпотези:

- Існує статистично значущий зв'язок між переживанням стресової події (обстріл території, де студент перебував) і підвищенням самостійно визначеної важливості цінності фізичної безпеки серед студентів.
- Існує статистично значущий зв'язок між переживанням стресової події (обстріл території, де студент перебував) і підвищенням самостійно визначеної важливості цінності миру серед студентів.
- Існує статистично значущий зв'язок між переживанням стресової події (евакуація з місця проживання) і підвищенням самостійно визначеної важливості цінності фізичної безпеки серед студентів.

- Існує статистично значущий зв'язок між переживанням стресової події (евакуація з місця проживання) і підвищенням самотійно визначеної важливості цінності миру серед студентів.
- Існує статистично значущий зв'язок між переживанням стресової події (втрата близької людини через конфлікт) і підвищенням самотійно визначеної важливості цінності фізичної безпеки серед студентів.
- Існує статистично значущий зв'язок між переживанням стресової події (втрата близької людини через конфлікт) і підвищенням самотійно визначеної важливості цінності миру серед студентів.

З часом студенти здатні змінювати свої погляди щодо різних речей. Наприклад вони можуть бути більш толерантними та відкритими до нових ідей і переконань, що може бути пов'язане з їхнім навчанням та взаємодією з різними соціальними впливами. Наприклад, у коледжі Північно-Каролінського університету спостерігається, що кожен наступний курс студентів є більш ліберальним і радикальним, а також вибирав менше реакційних і консервативних погляди стосовно політичних та соціальних уподобань (Moore & Garrison, 1932). Виходячи з цього, можна припустити, що студенти соціологи НаУКМА також можуть мати різні результати в залежності від року навчання. Тобто першо-, друго-, третьо- та четвертокурсники можуть мати різне визначення рівня важливості миру та фізичної безпеки. Звідси впливають наступні гіпотези:

- Наявний статистично-значущий прямий зв'язок між роком навчання та самотійно визначеним рівнем важливості миру серед студентів соціологів НаУКМА після повномасштабного вторгнення росії.

- Наявний статистично-значущий прямий зв'язок між роком навчання та самостійно визначеним рівнем важливості фізичної безпеки серед студентів соціологів НаУКМА після повномасштабного вторгнення росії.

У проведеному дослідженні використовувався кількісний метод збору та аналізу даних. Для збору даних було здійснено онлайн-опитування у Google Forms. Учасники дослідження (N=124) були запрошені до участі через розсилку поштою та поширення посилання у Telegram. Аналіз даних здійснювався за допомогою програмного забезпечення IBM SPSS 26 (IBM SPSS Statistics for Windows, Version 26.0).

Використовувалися різноманітні методологічні техніки, такі як тесту Крускала-Уолліса, кореляція Спірмена та регресійний аналіз. Рисунки відтворені через Microsoft Excel.

РОЗДІЛ 1. МИР ТА БЕЗПЕКА КРІЗЬ ПРИЗМУ СОЦІОЛОГІЇ

1.1. Поняття цінностей миру та безпеки в соціологічних теоріях

Цінності - це невід'ємна частина соціального життя і є джерелом формування і утримання індивідуальної та\або колективної ідентичності. Мир і безпека є сильними опорами в структурі суспільства, що, в свою чергу, формують добробут і стабільність. Різні соціологічні теорії надають цінний внесок у розуміння цих понять, пояснюють причини та особливості, які сприяють або перешкоджають становленню мирних і безпечних суспільств. У даному розділі буде здійснена концептуалізація цінностей миру і безпеки в рамках соціологічної теорії, а також дослідженні їхні ключові моменти.

Структурний функціоналізм, як одна із важливих соціологічних теорій, забезпечує інформацію для розуміння складної роботи соціальної структури та її елементів. Талкотт Парсонсон, спираючись на основні погляди Спенсера та Дюркгайма, підкреслює взаємопов'язаність соціальних структур та їхніх функцій у підтримці соціального порядку і стабільності. Автор стверджує, що соціальний порядок є результатом спільних цінностей і норм у суспільстві. Цінності створюють відчуття згуртованості та інтеграції серед індивідів і сприяють формуванню колективної свідомості, яка об'єднує членів суспільства. У сфері миру і безпеки культивування конкретних цінностей набуває першорядного значення. Наприклад, спільна віра у верховенство права, справедливість і непорушність індивідуальних прав сприяє розвитку нормативної бази, яка визначає поведінку і очікування, пов'язані з миром і безпекою (Loyal, Malešević, 2021; Selznick, 1961).

Правова система, як один із найважливіших соціальних інститутів, втілює це спільне бажання щодо формальної структури для вирішення конфліктів та дотримання суспільних норм. Охоронцями цих норм є правоохоронні органи. Вони забезпечують дотримання громадянами встановлених правил. У свою чергу, урядові структури відповідають за розробку та реалізацію політики, яка має відображати цінності, що вважаються важливими для підтримання миру та безпеки. Проте світові системи, що базуються на спільних цінностях і нормах, показали свої слабкі сторони у контексті війни між Україною та росією. Ця війна, яка триває вже довгий час, свідчить про нездатність світових структур до ефективного вирішення конфліктів і забезпечення миру на справедливих умовах. Навіть при наявності правових систем, правоохоронних органів та урядових структур, здатних втілювати спільні цінності, ситуація в Україні показує, що ці механізми не завжди працюють на користь миру та безпеки.

По суті, структурний функціоналізм стверджує, що стабільність суспільства залежить від належного функціонування усіх його інститутів і спільних цінностей, що лежать в їх основі. Коли індивіди та інституції дотримуються цих цінностей, результатом є згуртований і стабільний соціальний порядок, що зменшує ймовірність конфліктів і сприяє підвищенню почуття безпеки серед населення.

Однак, даний підхід може спрощувати соціальну динаміку, припускаючи консенсус щодо цінностей і применшуючи роль конфлікту в суспільному розвитку. Незважаючи на це, він залишається цінним, оскільки підкреслює важливість інститутів і спільних цінностей у досягненні миру і безпеки в ширшому контексті соціологічної теорії.

Варто згадати про теорію цінностей, яка розроблена Шаломом Шварцем і є однією з найбільш визнаних у психології, адже формулює класифікацію основних людських цінностей. Ш. Шварц стверджує, що ці цінності притаманні для людей і проявляються в різних формах у різних типах суспільств. Відповідно до цієї теорії, цінності миру та безпеки займають ключове місце і переважно асоціюються з такими категоріями, як «Безпека» та «Універсалізм». Цінність «Безпека» охоплює прагнення до стабільності у суспільстві, відносинах і у самому собі, включаючи здоров'я та благополуччя. В той час, «Універсалізм» включає в себе повагу до всіх людей та захист їхніх прав. Тобто це те, що відображає бажання жити у світі, де панує мир та взаєморозуміння, і де всі люди мають можливість жити безпечно та гідно. Інакше кажучи, дані категорії підкреслюють важливість мирного співіснування та емпатії. Повертаючись до цінностей безпеки, які охоплюють особисту фізичну безпеку, гармонію і стабільність суспільства, варто додати, що вони є важливими для забезпечення спокою кожного індивіда і суспільства в цілому. В країні, де йде війна або є інші конфлікти, акцент Ш. Шварца падає на безпеку, як основну людську цінність, і підкреслює внутрішнє прагнення людини до

порядку та рівноваги. Окрім того, автор говорить, що коли суспільства надають пріоритет безпеці та пов'язаним з нею цінностям, вони сприяють створенню середовища, яке є більш стійким до руйнівної природи війни, яка роз'єднує і руйнує суспільства. Підтримка цих цінностей може пояснювати, чому Україна, що перебуває у стані війни, зуміла залишатися незалежною та здатна підтримувати високий рівень національної самосвідомості під час військових дій з країною-терористкою (Schwartz, 2012).

Політолог Рональд Інглхарт, найбільш відомий своєю роботою над Всесвітнім дослідженням цінностей, яке вивчає зміну цінностей і культурних норм у суспільствах. Результати досліджень Інглхарта призвели до розробки теорії постматеріалізму. Його концепція стверджує, що є певна зміна у цінностях: від матеріалістичних потреб, зосереджених на економічній та фізичній безпеці, до постматеріалістичних - акцент на самовираженні та якості життя. Автор має на увазі, що разом з тим, як суспільства стають більш економічно розвиненими і безпечними, їхні громадяни починають надавати пріоритет таким цінностям, як мир, толерантність і добробут. В результаті це може призвести до зниження схильності до конфліктів, оскільки суспільства з вищим рівнем постматеріалістичних цінностей, як правило, мають більшу стійкість до спокуси війни або інших терористичних явищ. Це означає, що вони надають перевагу дипломатичним і мирним способам вирішення конфліктів (Inglehart, 1981). Україна є прикладом країни з вищим рівнем постматеріалістичних цінностей, оскільки вона захищає свою незалежність у війні, яка спрямована на неї, і намагається зберегти мир та безпеку. Проте росія виступає з більш матеріалістичними цілями, такими як територіальні розширення та контроль над ресурсами.

Теорія “соціального конфлікту” виступає, як альтернатива структурному функціоналізму. Вона підкреслює притаманні суспільству

нерівності та боротьбу за владу. На відміну від консенсусного підходу структурного функціоналізму, теорія конфлікту стверджує, що суспільна стабільність це не результат спільних цінностей, а радше наслідок постійних переговорів і конфліктів за зміни у владі.

Що стосується цінностей миру і безпеки, то теорія конфлікту ставить під сумнів уявлення про те, що мир - це відсутність конфлікту. Радше вона стверджує, що справжній мир - це рівновага, яка досягається шляхом вирішення і виправлення основних “дисбалансів” влади, які існують у суспільстві. Також ця теорія розглядає безпеку не як універсальне благо, а як механізм, що використовується домінуючими групами для захисту та укорінення своїх інтересів. Варто зауважити, що це часто відбувається за рахунок маргіналізованих груп суспільства.

Карл Маркс, підкреслював роль класової боротьби як сили, що створює суспільну динаміку. Економічна нерівність, за Марксом, - це те, що призводить до експлуатації робітничого класу буржуазією. Тобто те, що спричиняє внутрішній конфлікт. Отже, справжній мир та безпека можуть бути досягнуті лише шляхом усунення першопричин економічної нерівності і перебудови економічної системи, щоб вона була більш справедливою (Gallie, 1978).

Продовжуючи, Макс Вебер розширив аналіз, включивши до нього різні форми влади, в тому числі політичні та соціальні виміри. Держава, на думку Вебера, є центральним джерелом у підтримці та увічненні дисбалансу влади. Тобто для досягнення миру і безпеки, в тому числі й фізичної, необхідно вирішувати такі проблеми, як державні репресії, авторитаризм і т.д. Справжня безпека, з цієї точки зору, вимагає кинути виклик і трансформувати структури, які створюють умови для домінування певних груп (Hard, 1993; Mommsen, 1977).

Символічний інтеракціонізм, в свою чергу, пропонує тонке розуміння того, як індивіди активно конструюють та інтерпретують

значення у своїх соціальних взаємодіях. Дана теорія асоціюється з такими теоретиками, як Джордж Герберт Мід і Ервінг Гоффман. Отже, символічний інтеракціонізм акцентує свою увагу на символах, мові та жестах, які здатні формувати соціальну реальність індивідів.(Dennis & Martin, 2007).

Окрім того, такий погляд на взаємодію в соціумі вказує на те, що люди надають суб'єктивного значення символам (слова, мова тіла, знаки і т.д.). Тобто символи виконують функцію здійснення комунікації між індивідами і мають важливе значення для побудови спільних бачень у суспільстві. Виходячи із даної теорії, цінності миру і безпеки не є наперед визначеними, а активно обговорюються і конструюються через соціальну взаємодію (Warshay, L. & Warshay, D, 1986).

На додаток, Ервінг Гоффман зробив значний внесок у символічний інтеракціонізм. Він бачить суспільне життя, як театральну виставу. Автор припускає, що люди займаються «управлінням враженнями про себе». Тобто вони презентують себе в соціальних ситуаціях так, як це відповідає соціальноскоструйованій ролі. Це, в свою чергу, підтримує соціальну гармонію (Brown, 2003; Scheff, 2005).

Люди здатні використовувати різні символи та жести, які асоціюються з миром та безпекою. Інакше кажучи, передають відчуття стабільності і порядку, сприяючи загальному враженню мирного середовища.

Повсякденна взаємодія, розмови і використання символів мають важливе значення у зміцненні цінностей миру і безпеки. Мова, яка використовується в дискусіях про мир, справедливість і безпеку, насправді, формує колективне розуміння цих понять у суспільстві. Також наприклад, малюнок голуба миру, є символічним і стає одним із інструментів, що виражають спільні цінності і прагнення. Під час війни в Україні з'явилися нові символи миру та безпеки. Наприклад, коли українці чують повітряну

тривогу, вони знають, що це ознака ймовірного запуску ракет. Це те, що об'єднує їх у відчутті спільної загрози їхній фізичній безпеці (Бурда, 2022). Також українці часто асоціюють гучні звуки не із звичайними явищами (гроза, аварія на дорозі і т.д.), а з ракетою, яка не була знешкоджена. Це також є своєрідним символом, який описує небезпеку (Ямборська, 2022). Окрім, мовний символ "паляниця" також став частиною української ідентичності під час війни. Це слово є складним для вимови росіян, тому стало своєрідним тестом на "українськість", щоб уберегти себе від ворога (Спалек, 2023). Це все демонструє, як повсякденна взаємодія та використання символів можуть впливати на усвідомлення та розуміння цінностей миру і безпеки в умовах війни.

Теорія символічного інтеракціонізму відповідно до Герберта Блюмера ще раз підкреслює центральну роль символів, значень і повсякденних взаємодій у формуванні сприйняття індивідами навколишнього світу. А саме, усі значення є результатом людської взаємодії (Puryanto, 2023).

Символи, від національних прапорів до знаків небезпеки займають значне місце у вираженні і зміцненні цінностей миру і безпеки. Наприклад, видима присутність воїнів може слугувати символом безпеки, сприяючи колективному відчуттю безпеки в певному суспільстві. З іншого боку, символи, що асоціюються зі злочинністю чи небезпекою (наприклад літери Z та V на воєнній техніці), здатні викликати почуття незахищеності і небезпеки. Власне, люди самостійно надають певне ставлення кожному із цих символів, що допомагає їм сприймати своє оточення мирне\немирне і безпечне\небезпечне (Керлі, & Гріналл, 2022).

Знову ж таки, мова стає потужним інструментом для вираження та увічнення цінностей, пов'язаних з безпекою. Слова, що використовуються для опису інцидентів, політики чи громадських ініціатив, формують наратив про мир і безпеку. Позитивні та надихаючі слова, наприклад

“Слава Україні! Героям Слава!”, можуть сприяти відчуттю колективної ефективності, зміцнюючи віру в те, що громада здатна забезпечити свою безпеку. І навпаки, негативна або така, що викликає страх, мова може сприяти підвищенню тривоги і зниженню почуття безпеки (Blumer, 1986).

Окрім того, такі дії, як патрулювання районів, комендантська година, донати можуть слугувати потужними символами, що зміцнюють спільні цінності. Це те, що демонструє прихильність до безпеки і формуванню почуття колективної відповідальності за добробут країни (Nałas, 2012).

Продовжуючи, цінності миру та безпеки можна пов'язати з теоріями екології людини та екологічної кримінологія (Роберт Парк і Ернест Берджесс). Перша вивчає, як люди взаємодіють зі своїм фізичним оточенням, в той час як друга зосереджується на просторових характеристиках злочинної поведінки. Власне це може мати значення для миру та безпеки (Brown, 2002).

Як відомо, Роберт Парк та Ернест Берджесс, пов'язані з Чиказькою школою соціології. Вони розробили екологію людини, щоб зрозуміти, як міське середовище впливає на соціальну взаємодію та динаміку громади. Згідно з їхніми поглядами, організація фізичного простору в межах міста чи громади суттєво впливає на поведінку та стосунки між мешканцями. Тобто умови міського середовища і певний розподіл ресурсів у ньому можуть впливати на визначення рівня безпеки і порядку в громаді (Breslau, 1990; Gaziano, 1996).

Добре сплановані міські простори з урахуванням таких факторів, як освітлення, видимість і доступність, можуть сприяти підвищенню відчуття безпеки. І навпаки, погано сплановані або занедбані райони можуть посилювати відчуття незахищеності і ставати сприятливими для злочинної діяльності. Під час війни в Україні здійснюються обстріли критичної інфраструктури, зокрема електростанцій, що призводить до значних

перебоїв у постачанні електроенергії. Такі умови викликають серйозне відчуття небезпеки та незахищеності серед населення.

Екологічна кримінологія розвиває цю ідею і досліджує, як конкретні особливості навколишнього середовища сприяють злочинній поведінці (Schneider, 2005). Для України такими особливостями можуть бути незахищені кордони, відсутність ППО в певних регіонах або надійних укриттів. Очевидно, що продумане планування громади і умови середовища мають значення для створення простору, яке стримує небезпеку, гарантуючи мирність.

Визнаючи вплив фізичного середовища на соціальну взаємодію, ці теорії підкреслюють важливість якісного та надійного планування середовищ. Тобто потрібне створення простору, яке не лише стримує злочинну або теористичну поведінку, але й сприяє позитивній соціальній взаємодії, а також загальному розвитку безпечних і гармонійних суспільств.

Ще одна і не менша важлива теорія - це теорія «рефлексивного суспільства» Ентоні Гідденс. Вона пропонує сучасний погляд на те, як індивіди активно беруть участь у дослідженні, формуванні та перебудові своїх соціальних реалій. Врешті-решт дана теорія також є важливою для цінностей миру та безпеки, бо пояснює аспекти динамічної природи людської активності та її наслідків для створення і підтримки безпечного\ захищеного простору (Nałas, 2006).

Отже, в основу цієї теорії, Гідденс вклав концепцію рефлексивності, яка стосується здатності індивідів контролювати, рефлексувати і потенційно змінювати свої дії та соціальні структури. На відміну від традиційних поглядів, які зображують індивідів як пасивних реципієнтів соціальних норм, рефлексивне суспільство підкреслює активну роль, яку люди відіграють у створенні та трансформації свого соціального

середовища. Тобто це підкреслює важливість людей, як елементів суспільства. (Bauman, 2010).

Що стосується миру і безпеки, то дана теорія вважає, що люди не є простими об'єктами, на яких впливають заздалегідь визначені норми, пов'язані з даними цінностями. Насправді, вони є тими, хто активно обговорюють і створюють їх. Це активне залучення проявляється по-різному: від членів громади, які виступають за покращення заходів безпеки, до окремих осіб (волонтерів), які долучаються до створення програм, що відповідають за порядок і стабільність.

Окрім того, Гідденс стверджує, що в рефлексивних суспільствах існує постійна взаємодія між структурою та активністю. Будь-які рамки в яких діють індивіди не є незмінними або фіксованими. Індивіди, через свої дії та взаємодії, мають можливість змінювати ці структури. Тобто люди можуть впливати та змінювати норми, політику і практики, які визначають безпеку і мир в їхньому середовищі (McLain, 2002). Власне в Україні роль громадян є рушійною силою, що спрямовує суспільство до миру та безпеки. Надзвичайно важливою частиною цього процесу є волонтери та волонтерські організації, які допомагають армії та постраждалому населенню. Вони забезпечують усім необхідним воєнних, надають медичну та гуманітарну допомогу, психологічну підтримку та інші ресурси. Така активність сприяє зміцненню обороноздатності та підтримці мирного життя.

В дослідженні цінностей миру та безпеки також потрібно звернути увагу на теорію ієрархії потреб Абрахама Маслоу. Дана теорія пояснює, що людські потреби мають вигляд піраміди з певним ієрархічним порядком. Основа цієї ієрархії - це базові фізіологічні потреби (наприклад їжа), проте на вершині знаходяться потреби вищого порядку (наприклад самореалізація). Задоволення базових потреб, зокрема потреби в безпеці, має певне значення і у формуванні відчуття миру. Тим часом, Маршалл

Розенберг вводить новий набір потреб, які можна класифікувати як психо-духовні за своєю природою, серед яких потреба у "любові до цілісності", "святкуванні та жалобі" та "духовній спільноті". Проте, незважаючи на ці розширення, концепція ієрархії потреб за Абрахамом Маслоу залишається основною в описі потреб людини. (Danesh, 2011).

Як згадувалось раніше, на фундаментальному рівні ієрархії Маслоу знаходяться фізіологічні потреби, що охоплюють такі базові потреби, як їжа, вода, житло та відпочинок. Такі потреби формують основу, на якій будуються всі інші потреби. Ці базові фізіологічних потреб є необхідним для створення стабільного та безпечного середовища. Як мінімум, наявність житла - це певна гарантія безпеки. Суспільства, які забезпечують доступ до цих базових потреб, сприяють створенню фундаменту для миру. Коли люди не відчують загрозу або незахищеність, вони живуть у мирі та спокої (Celestine, 2017).

Ієрархія потреб дозволяє соціологам зрозуміти, як суспільні структури та політика впливають на сприйняття безпеки, зокрема фізичної, індивідами. Суспільство з ефективними правоохоронними органами та справедливою правовою системою забезпечує своїх мешканців відчуттям безпеки. З іншого боку, середовище де є системні проблемами в цих сферах можуть мати труднощі із задоволенням потреб у безпеці, що призводить до посилення відчуття незахищеності і хаос (Maslow & Lewis, 1987).

Рухаючись до вищих рівнів ієрархії Маслоу очевидними є соціальні потреби, потреби в повазі та самореалізації. Якщо в суспільстві буде панувати мир та безпека, то це буде ідеальне середовище для позитивної соціальної взаємодії, розвитку почуття приналежності, заохочення особистісного зростання і самореалізації.

Таким чином, мир і безпека в соціологічних теоріях розкриваються по різному і мають щось спільне водночас. Кожна теорія дає багатогранне і

динамічне бачення того, як окремі особи і суспільства орієнтуються на безпеку, гармонію і добробут. Також уявлення про складну взаємодію індивідуальної активності, суспільних структур, елементів і символічних уявлень у створенні та розумінні цінностей миру і безпеки.

1.2 Роль цінностей миру та безпеки в формуванні суспільства

Цінності це невід’ємна частина суспільства та його процесів. Вони лежать в основі суспільної згуртованості і соціокультурних норм.

Поняття соціального порядку і стабільності є важливими аспектами суспільного життя нерозривно пов'язані з наявністю цінностей миру і безпеки. Функціоналістська перспектива Еміля Дюркгейма пропонує розуміння динаміки, яка лежить в основі формування соціального порядку через спільні функції цінностей і норм, особливо ті, що зосереджені навколо миру і безпеки (Роре, 1975).

Е. Дюркгейм відомий тим, що уподібнює суспільства до живих організмів, де кожна частина виконує певну функцію для забезпечення загального добробуту і виживання. Відповідно, спільні цінності та норми зв'язують індивідів разом, створюючи те, що Дюркгейм називав «колективною свідомістю». Тобто існують певні спільні переконання та очікування, що слугують орієнтиром для індивідуальної поведінки в суспільному контексті (Роре, 1975).

При дослідженні ролі цінностей миру і безпеки стає очевидним, що цінності роблять значний внесок у формування колективної свідомості. Мир, який розуміється не просто як відсутність конфлікту, а як позитивний стан, добробут і гармонія, стає центральним серед спільних цінностей. Він також впливає та формує колективну свідомість. Безпека (як фізична, так і

психологічна), в свою чергу, доповнює мир. А саме, створює основу для довіри і передбачуваності в соціальній структурі.

У суспільстві, де цінності миру і безпеки закріпленні, індивіди засвоюють ці принципи як частину своєї соціальної ідентичності. Тобто для них мир і безпека - це щось звичне і невід'ємне. Україна, як молода держава, пройшла через ряд історичних подій, які мали значний вплив на формування національної ідентичності та ціннісних установок громадян. Наприклад, українське суспільство пережило Майдан Незалежності 2014 року, який став символом боротьби за демократію та справедливість. Дана подія підвищила свідомість громадян щодо важливості миру, безпеки та захисту своїх прав (Зеленько та ін., 2021). Крім того, українці також пам'ятають про Голодомор 1932-1933 років. Ця трагедія стала символом геноциду та великих людських втрат. Такі події закладаються у генетичний код українців, тому у них завжди буде прагнення до миру та безпеки. Насправді, це підсилює свідомість щодо важливості захисту власного життя та життя майбутніх поколінь (Пекар & Рашкован, 2022).

Колективна свідомість, сформована цінностями миру та безпеки, впливає на поведінку як на індивідуальному, так і на спільних рівнях. Люди мають мотивацію для сприяння підтримки миру і безпеки. Тому вони мають мету створювати соціальне середовище, сприятливе для співпраці і співіснування.

Окрім того, люди можуть впевнено переслідувати свої цілі, як особисті, так і суспільні, коли вони впевнені, що соціальне середовище характеризується миром і безпекою. Відчуття безпеки та стабільності у соціальних структурах дозволяє індивіду відчувати впевненість у майбутньому та планах на нього, зменшуючи страх перед конфліктами. Як наслідок, це дозволяє людям зосередитися на особистому та спільному зростанні, а не на самозбереженні. Дослідження "Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age" Гідденса підтверджує,

що стабільність соціальних структур є ключовим фактором у формуванні впевненості та самореалізації індивіда (Giddens, 1991).

Також, Талкотт Парсонс створює теоретичну основу, яка ілюструє роль цінностей миру та безпеки в зміцненні почуття приналежності та спільної відповідальності в суспільстві.

Він вказує на те, що суспільства є складними системами з взаємозалежними частинами, а підтримка соціального порядку вимагає спільної системи цінностей (Parsons, 1937). Цінності існують для того, щоб зв'язати індивідів разом, створюючи згуртовану соціальну структуру. Якщо розглядати специфічні цінності миру і безпеки, то їхня роль у цьому процесі стає першочерговою (Loyal, Malešević, 2021).

Члени суспільства, пов'язані цими спільними цінностями, сприймають себе як частину більшого цілого, що сприяє формуванню почуття приналежності, яке виходить за межі індивідуальних відмінностей. Коли люди ідентифікують себе з колективною ідентичністю, сформованою на основі цих цінностей, вони з більшою ймовірністю усвідомлюють свою роль у забезпеченні добробуту громади. І навпаки, відсутність безпеки може призвести до соціальної фрагментації та дезінтеграції. В такому випадку, люди схильні надавати пріоритет самозбереженню, а не колективному благополуччю. Довіра підривається, а соціальні зв'язки слабшають, що перешкоджає розвитку згуртованого та інтегрованого суспільства. Руйнування спільних цінностей, пов'язаних з миром і безпекою, це шлях до суспільних розколів (Selznick, 1961).

Сфера врегулювання конфліктів та медіації виявляє, що цінності миру та безпеки мають важливе значення в розумінні того, що соціальні конфлікти є неминучими. Така ідея впливає від теоретика конфлікту Ральфа Дарендорфа. Автор підкреслює першочергову важливість виховання цінностей, які забезпечують механізми вирішення конфліктів. Такими цінностями є мир і безпека, адже їхня присутність у суспільстві є

чудовим арсеналом для вирішення суперечок без застосування насильства, що сприяє загальній стабільності і функціональності (Turner, 1973).

Теорія конфлікту Ральфа Дарендорфа також зазначає, що соціальні конфлікти виникають через притаманну суспільству нерівність і розбіжність інтересів. Конфлікти виникають через економічну нерівність, боротьбу за владу або культурні відмінності і вони є невід'ємним аспектом суспільного життя. Однак головне питання полягає не у викоріненні конфліктів, а в тому, як суспільство керує ними та вирішує їх.

На допомогу приходять цінності миру та безпеки, адже вони заохочують мислення, яке шукає ненасильницькі способи вирішення розбіжностей. Навпаки вони здатні зміцнити колективну віру в діалог, переговори і компроміс. Визнання неминучості конфліктів у поєднанні з прагненням вирішувати їх мирними засобами характеризує суспільства, які надають пріоритет цінностям миру і безпеки.

Окрім того, цінності безпеки сприяють створенню середовища, сприятливого для відкритого і конструктивного діалогу. У безпечному суспільстві люди відчують себе комфортно і здатні висловити свої претензії, знаючи, що їхня точка зору буде врахована без страху перед репресіями у будь-якому вигляді. Це сприяє ефективності комунікації та медіації, які є вирішальними елементами у вирішенні конфліктів до їх ескалації (Purohit & Mohan, 1976).

Переглядаючи теорії про людський розвиток, варто звернути увагу на теорію психосоціальних стадій Еріка Еріксона. Вона вказує на те, що безпечне та мирне середовище не просто сприяє, а є необхідною передумовою для досягнення етапів розвитку.

Психосоціальні стадії Еріка Еріксона підкреслюють прогресивний характер людського розвитку, який охоплює все життя і включає різні психосоціальні виклики на кожному етапі. Від дитинства до старості люди стикаються з проблемами довіри, автономії, ідентичності, інтимності та

генеративності. Центальною в концепції Еріксона є ідея про те, що успішне проходження кожної стадії сприяє формуванню здорової та добре пристосованої особистості (McLeod, 2024).

Аналізуючи цінності миру і безпеки крізь призму людського розвитку, то вони мають значний вплив на формування умов, за яких люди проходять ці психосоціальні стадії. Починаючи з етапів дитинства і раннього дитинства встановлення довіри має важливе значення. Безпека та сприятливе середовище, яке вільне від загрози насильства та нестабільності, забезпечує розвиток довіри між дитиною та її первинною групою. Якщо ж безпека відсутня, то це може порушити встановлення цієї довіри. Як наслідок, це може призвести до певних психологічних наслідків у індивіда в майбутньому.

Очевидно, що люди просуваються по стадіях Еріксона, проте потреба в безпеці та мирі залишається незмінною. Самостійність - це те чим характеризується розвиток в ранньому дитинстві. Вона виховується в середовищі, де люди відчують себе в безпеці і здатні відстоювати свою незалежність. Відсутність безпеки гальмує розвиток автономії, оскільки люди не наважуються виходити за межі безпечного простору, який вони вважають безпечним (Maree, 2021).

Формування ідентичності є центальною темою для підліткового віку. Вона безперечно пов'язана з соціальними умовами, які індивід зустрічає на своєму шляху. Там, де панує мир та безпека, там є можливості до самодослідження та експериментів. Тобто люди впевнені у своїй здатності впоратися з викликами, пов'язаними з розвитком ідентичності. Проте в умовах війни, або іншого виду конфлікту і небезпеки процес формування ідентичності може бути порушений. В такому випадку виникає відчуття і може настати "криза ідентичності".

Звичайно, після підліткового віку психосоціальні етапи продовжують розгортатись. І кожен із них має свої унікальні виклики та можливості.

Тут виникає потреба в добробут суспільства. Якщо розглядати його через призму людського розвитку, то він залежить від групової здатності забезпечити умови, які необхідні для успішного проходження індивідами цих психосоціальних етапів. Тому тут також є важливими мир та безпека, які створюють потрібні умови життя для того, щоб його члени жили повноцінно і реалізували свій потенціал на кожному етапі свого зростання.

Теорія бюрократії за Вебером, також демонструє певні функції цінностей миру та безпеки. Інституціоналізація цінностей стосується структур управління та підтриманням соціального порядку. Вебер стверджує, що інститути є організаційним хребтом суспільства, що володіє владою і легітимністю у впровадженні норм і цінностей. Тобто цінності перетворюються на дієву політику, закони і практику. Інституціоналізація цінностей миру і безпеки передбачає впровадження цих принципів в організаційні структури і процеси прийняття рішень керівними органами (Ной, 2018).

Основна функція інститутів, як зазначав М. Вебер, полягає у забезпеченні передбачуваності та послідовності суспільних дій. А отже, коли інститути спираються на цінності миру та безпеки, вони стають охоронцями суспільства. Вони створюючи середовище, в якому громадяни можуть обґрунтовано очікувати захист від насильства та дотримання порядку. Іншими словами, інституції, які надають пріоритет цінностям миру і безпеки, підвищують легітимність влади. Очевидно, що суспільство з більшою ймовірністю приймають і виконують рішення інституцій, коли ті відстоюють цінності, які ставлять на перше місце безпеку і добробут членів суспільства.

Можна сказати, що роль цінностей миру і безпеки у формуванні суспільства є не лише теоретичною, але й глибоко практичною. Тобто ці цінності функціонують і впливають на життя людей. Основним завданням цих цінностей є підтримання добробуту і сприятливих умов для

формування здорового суспільства. А також, суспільства в якому немає конфліктів із трагічними наслідками, але є бачення способів їх вирішення.

1.3 Уявлення про мир та безпеку в контексті війни

Війна - соціальне явище, яке пронизує різні шари людського і життя. Вона впливає як на індивідуальне, так і на колективне сприйняття миру та безпеки. Дане соціальне явище можна вважати переломним моментом у життя людей, які із ним зіткнулись.

Під час війни однозначно важлива роль інститутів і соціальних структур, що забезпечують виживання і згуртованість суспільства. Інакше кажучи, армія та інші організації, що виступають за оборону держави, розглядаються як найважливіший інститут. Це тому, що вони забезпечують безпеку і захищають інтереси нації.

Окрім того, оборонні сили це не лише про захист від зовнішніх загроз, але й про символ національної єдності та стійкості. Ефективність військових у захисті кордонів і населення безпосередньо впливає на сприйняття громадськістю безпеки і захищеності. Успіх або провал військових операцій суттєво впливає на моральний дух і згуртованість суспільства. Коли українські збройні сили сповіщають про свої перемоги на полі бою це зміцнює віру в світле майбутнє. Проте певні поразки або новини про терористичні злочини в містах України створюють хвилювання (Танчин, 2005).

Безумовно, роль та стратегії уряду та президента й також стають об'єктом пильної уваги під час війни. Ефективне лідерство, прийняття стратегічних рішень і чітка комунікація є надзвичайно важливими. Наприклад, президент України з перших днів війни щоденно підтримує комунікацію у своїх соцмережах. Це є хорошою стратегією, яка дозволяє українцям бути поінформованими в діях президента та його прибічників.

Тобто здатність до рішучих дій, дипломатії та надання чіткої інформації громадянам може посилити, відчуття безпеки та порядку в суспільстві. Проте, якщо ці дії не відповідають баченню самого суспільства, то це може викликати обурення і послаблення довіри до влади (Козирєв, 2013; Дебенко, 2023).

Економічні структури та політика також відіграють важливу роль у такі неспокійні часи. Економіка переорієнтується на підтримку військових зусиль, а це достатньо негативно впливає на промисловість, зайнятість і розподіл ресурсів. Якщо країна здатна впоратися з тими економічними викликами, то суспільство буде задоволене, а отже підтримувати мир всередині країни і запобігати соціальним заворушенням (Сталовєрова, 2017).

Рухаючись далі, теорія конфлікту стверджує, що суспільствам притаманна боротьба за владу і нерівність. Щодо війни, то ця теорія фокусується на тому, як соціальні конфлікти посилюються, що призводить до загострення існуючих нерівностей. Сприйняття миру, на думку теоретиків конфлікту, часто формується під впливом інтересів домінуючих груп, які прагнуть зберегти свою владу і контроль. Безпека в цьому контексті є суперечливим поняттям, оскільки маргіналізовані групи часто відчують підвищене почуття незахищеності (Пелипенко, 2018).

Теорія конфлікту стверджує, що під час війни, подібної до вторгнення росії в Україну, соціальні конфлікти не лише загострюються, але й стають більш помітними. Війна стає каталізатором для загострення існуючої соціальної, економічної та політичної нерівності. Хоч домінуючі групи (в даному випадку сили вторгнення та їхні прихильники) можуть виправдовувати війну різними причинами, їхньою головною метою часто є збереження або розширення своєї влади та контролю (Боднар, 2010).

З точки зору окупованого населення і маргіналізованих груп, мир розглядається насправді, як гнітючий або несправедливий. Просто

продовженням конфлікту іншими засобами. Справжній мир, в їхніх очах, може передбачати збереження їхнього суверенітету, культурної ідентичності та політичної свободи - мир, який визнає і виправляє нерівність, а не увічніює її (Парійчук-Брухаль, 2010).

Аналогічно, безпека під час війни стає суперечливим і багатовимірним поняттям. Для домінуючих груп безпека може означати успішне придушення опозиції і забезпечення територіальних здобутків або політичних цілей. Однак, для підкорених або маргіналізованих груп безпека набуває зовсім іншого значення. Вона передбачає не лише фізичну безпеку, але й безпеку їхньої ідентичності, культури та майбутнього. В умовах війни ці групи часто відчують підвищене почуття незахищеності, оскільки їхні основні права і безпека постійно перебувають під загрозою (Ледерак, 2019).

Таким чином, в умовах повномасштабної війни, мир і безпека не є нейтральними або загальновизнаними поняттями. Вони глибоко пов'язані мережею владних відносин, конфліктів і нерівностей, проявом яких є сама війна.

Звичайно ж, символи, такі як національні прапори, ідеології та пропаганда, впливають на розуміння людьми миру і безпеки. Сприйняття миру може бути сконструйоване через призму національної гордості, в той час як безпека часто асоціюється з лояльністю до символічних репрезентацій нації. Під час війни, символи, що означають мир та безпеку, набувають особливої сили у впливі на сприйняття та поведінку (Подольська & Подольська, 2009).

Наприклад, національні прапори - це не просто шматки тканини з кольорами та візерунками. Вони втілюють ідентичність та суверенітет нації. Під час конфлікту прапор може стати символом згуртованості та єдності. А також здатний викликати емоції патріотизму та єдності. Він

служує візуальним представленням існування нації, яка готова стійко та рішуче підтримувати мир і безпеку (Шевченко, 2023).

Також варто згадати про поняття ідеології. Це є системи переконань, які забезпечують рамки для розуміння світу. В умовах війни вони можуть виправдовувати або засуджувати дії, формувати національні наративи і впливати на громадську думку. Нація може прийняти ідеологію, яка наголошує на самообороні і суверенітеті, щоб виправдати військових дій. Окрім того, представляти ці дії як необхідні для збереження миру і безпеки (Гіденс, 1999). Врешті-решт, російська влада використовує ідеологію, що звучить як захист від “нацистів” та рятування “російського народу” на території України. Цим вони намагаються виправдати свої терористичні дії перед своїм та іншими націями.

Розбудова миру і безпеки виходить за рамки простої відсутності конфлікту або наявності захисних заходів. Для нації, що зазнала вторгнення, мир може бути символічно сконструйований через наративи опору і стійкості. Тобто мир - це не лише припинення конфлікту, але й збереження національної ідентичності та суверенітету (Городнюк, 2020). Здавалося б, що для того, щоб закінчилась війна одній із країн варто скласти зброю і настане мир. Проте це не так, окуповане населення не може відчувати мир та безпеку перебуваючи під тиском країни, яка напала. Факт нападу є порушенням норм, що підриває мир та безпеку у суспільстві (ГУР, 2022). З іншого боку, безпека може розглядатися через призму лояльності та відданості цим національним символам та ідеологіям. Вона стає синонімом захисту рідної землі, культурних цінностей і способу життя (Городнюк, 2020).

В основі соціального конструктивізму лежить віра в те, що мова, дискурс і спільне сприйняття мають величезну силу у формуванні реальності. Наративи про мир і безпеку в умовах війни не є статичними або загальноприйнятими. Скоріше, вони є динамічними і постійно

конструюються і реконструюються за допомогою різних форм дискурсу. Це і політична риторика, і репрезентації у ЗМІ, і повсякденні розмови. Кожна з цих платформ робить свій внесок у загальний наратив, який формує суспільне сприйняття та розуміння (Коган, 2014).

На прикладі російського вторгнення в Україну засоби масової інформації є дуже важливими і можуть бути використані, як джерело мотивації, або ж навпаки, маніпуляції. Спосіб, у який ЗМІ висвітлюють конфлікт, мова, яку вони використовують, історії, які вони висвітлюють, і перспективи, яким вони надають перевагу, - все це сприяє формуванню громадської думки. Медійні наративи можуть підкреслювати жорстокість і гуманітарну ціну війни. А це є тим самим, що сприяє колективному прагненню до миру і безпеки. З іншого боку, вони можуть подавати конфлікт у термінах націоналістичної чи ідеологічної боротьби, тим самим впливаючи на сприйняття громадськістю того, що таке «безпека» і проти кого потрібно встановлювати «мир» (Іванова, 2017).

Соціальний конструктивізм підкреслює, що ці наративи є не просто відображенням об'єктивної реальності, але й інструментом у створенні цієї реальності. З одного боку, якщо в суспільстві домінує наратив, згідно з яким мир може бути досягнутий лише через військову перемогу, це може впливати на політичні рішення, громадську підтримку військових дій і навіть на стратегії, що застосовуються воюючими сторонами. З іншого боку, якщо домінує наратив, який надає пріоритет дипломатичним переговорам і гуманітарним міркуванням, це також може вплинути на перебіг конфлікту і зусилля, спрямовані на його врегулювання (Кашук, 2012).

Звідси випливає те, що поняття миру і безпеки є дуже мінливими і суб'єктивними. Вони не є заздалегідь визначеними умовами, а залежать від домінуючих суспільних дискурсів. Ця плинність також означає, що ці концепції можуть бути оскаржені і переосмислені. Різні соціальні групи,

будь то політичні фракції, організації громадянського суспільства або міжнародні організації, можуть кидати виклик існуючим наративам і пропонувати альтернативне розуміння того, що мають означати мир і безпека.

У конкретному випадку російського вторгнення в Україну ми спостерігаємо складну взаємодію наративів. По-перше, є наративи, що наголошують на територіальній цілісності, національному суверенітеті та праві на самооборону. По-друге, є наративи, що зосереджуються на гуманітарних кризах, необхідності припинення вогню та пошуку дипломатичних рішень. Такі наративи не лише відображають, але й формують триваючу боротьбу за мир і безпеку.

Цікавим є те, що українці не можуть себе вбачати в мирі та безпеці будучи у складі росії. Адже історія містить в собі факти про те, що російська влада не є прикладом мирного та безпечного елемента суспільства (Колісник, 2022).

Продовжуючи, варто зазначити, що посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) і колективна травма також займають важливе місце у тому, як окремі особи і громади розуміють і реагують на наслідки війни. Пережита травма може увічнити підвищене відчуття незахищеності, роблячи прагнення до миру складним і глибоко особистим завданням. Аналіз колективної пам'яті демонструє те, як суспільства конструюють наративи про минулі конфлікти, впливаючи на сучасне сприйняття безпеки і миру (Веляник, 2023).

Важливо глянути на мир і безпеку під час війни крізь призму гендеру. Традиційно дискусії про війну і мир часто ведуться з точки зору військових стратегій, територіального контролю та динаміки геополітичної сили. Однак така перспектива є обмеженою, оскільки залишає поза увагою глибокі та відмінні впливи, які війна має на різні статі (Терещук, 2023).

У воєнних ситуаціях жінки і чоловіки по-різному переживають конфлікт, на що впливають гендерні ролі та очікування, які існують у суспільстві. Жінки, яких часто вважають слабкими і більш уразливими, стикаються з унікальними викликами та вразливістю, які виходять за межі прямого насильства. Одним з найбільш кричущих і, на жаль, поширених з них є сексуальне насильство. Цей вид насильства не лише спосіб завдати психологічної та фізичної шкоди, а й засіб війни, який дестабілізує людей і має негативний вплив на відчуття миру та безпеки.

Окрім того, переважно жінки є особами, які змушені переміщатись під час війни з метою зберегти своє життя і життя свої дітей. Як біженки, вони стикаються з численними труднощами, включаючи боротьбу за задоволення базових потреб, таких як житло, їжа та охорона здоров'я. Досвід переміщення часто характеризується незахищеністю та вразливістю, включаючи ризик торгівлі людьми, експлуатації та подальшого насильства. Також важливо враховувати, що в той же час чоловіки несуть військові обов'язки і виступають, як щити для свого народу, як у прямому, так і в переносному значенні. Мобілізація та активні воєнні дії змушують багатьох залишатися в Україні і приймати участь у бойових діях. Це також має серйозний вплив на їх соціальну, психологічну та емоційну стійкість (Канцер, 2020).

Особи, які втратили домівки, засоби для існування або членів сім'ї під час конфлікту, повинні пройти шлях до відновлення свого життя в суспільстві. Цей процес передбачає не лише фізичну відбудову, але й подолання глибоко вкорінених соціальних і психологічних шрамів. Забезпечення участі індивідів із травмами у процесах розбудови миру та прийняття рішень є дуже важливим, оскільки це призводить до більш стійких та інклюзивних рішень (Шевел, 2023).

Отже, дослідження сприйняття миру і безпеки в контексті війни вимагає багатогранного підходу. Від структурного функціоналізму і теорії

конфлікту до символічного інтеракціонізму, соціального конструктивізму, соціального капіталу, глобалізації, посттравматичного стресу, колективної пам'яті та гендерних перспектив - кожна з цих теорій торкається важливих аспектів миру та безпеки у суспільстві де триває війна. Складна взаємодія цих соціологічних чинників розкриває складну природу того, як окремі особи та суспільства долають виклики, що постають перед ними під час війни.

Висновки розділу 1

Отже, дослідження миру і безпеки крізь призму соціології розкриває складну взаємодію цінностей у структурі суспільства. Соціологічні теорії пояснюють цінності мир і безпеку, висвітлюючи багатогранні виміри, які ці цінності набувають.

Значення цінностей миру і безпеки є достатньо очевидним з їхньої ролі, як елементів в соціальної структури. Суспільні норми, інститути і колективна поведінка перебувають під значним впливом цих цінностей.

Аналізуючи різні теоретичні підходи, такі як теорія рефлексивного суспільства Ентоні Гідденса, ієрархія потреб Абрахама Маслоу, теорія цінностей Шалом Шварца, теорія символічного інтеракціонізму Герберта Блюмера та інші, виявлено складну взаємодію між індивідуальною активністю, суспільними структурами та символічними процесами у формуванні та утвердженні цінностей миру і безпеки. Теорії звертають увагу на важливість активної ролі індивідів у формуванні соціальних реалій. Вони вказують на постійне обговорення та переосмислення цінностей, в тому числі миру та безпеки. Окрім того, йдеться й про динамічний характер сучасних соціальних взаємодій, де люди не є пасивними елементами щодо соціальних норм. Насправді, вони є

активними учасниками у створенні безпечного, мирного та захищеного простору.

Ієрархія потреб А. Маслоу підкреслює психологічну основу цих процесів, спираючись на задоволення базових фізіологічних потреб. А саме, потреба у безпеці є критичною для формування відчуття миру в суспільствах.

Теорія цінностей Ш. Шварца, на пряму стосується цінностей миру та безпеки. Шварц виділяє десять основних типів цінностей, які відіграють ключову роль у формуванні поведінки та світогляду індивідів, причому цінності миру та безпеки тісно пов'язані з категоріями «Безпека» та «Універсалізм».

Теорія символічного інтеракціонізму вказує на важливість символів, мови та жестів у формуванні соціальної реальності. Символи стають потужними інструментами для увічнення цінностей. Окрім того, мова та жести сприяють формуванню наративу, який визначає сприйняття безпеки громадою.

Теорія конфлікту особлива тим, що вказує на неможливість миру без конфлікту. Адже нерівність у будь-яких ресурсах є невід'ємною частиною життя. Якщо є нерівність, то є приховані\неприховані конфлікти.

Аналіз сприйняття миру і безпеки в контексті війни, стосується природу цих цінностей. Вплив війни на суспільну психіку і реконфігурація цінностей миру і безпеки безумовний. В такі буремні часи ілюструється складний взаємозв'язок між конфліктом і місцем цих цінностей серед людей.

Отже, дане дослідження висвітлює важливість миру і безпеки в суспільстві, особливо де є війна. Цінності відображають складну взаємодію суспільних сил, а також індивідуальних переконань. Окрім того, мир та безпека це два різні поняття, які перегукуються між собою. Їхня

важливість та роль залежить від різних факторів у різних суспільствах за різних умов (історичних, культурних, економічних та політичних).

РОЗДІЛ 2. ВАЖЛИВІСТЬ ЦІННОСТЕЙ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ

2.1. Методологія та дизайн дослідження

Нинішнє дослідження зосереджено на кількісному опитуванні, проведеному серед студентів соціологів 1-4 курсів бакалаврату НаУКМА у березні 2024 р. Ціль кількісного опитування полягає в тому, щоб дізнатись, чи студенти-соціологи усвідомлюють зміни у важливості цінностей миру та безпеки. Для досягнення цієї мети опитування проводиться з використанням структурованих питань, які дозволяють оцінити рівень важливості цих цінностей за шкалою (дуже важливо, важливо, нейтрально, не дуже важливо, зовсім неважливо). Потім, за допомогою статистичних методів можна проаналізувати, чи є зв'язок між важливістю цінностей миру та безпеки з таким фактором, як рік навчання.

Кількісне дослідження також може виявити ізольований вплив різних стресових ситуацій (досвід обстрілу території, евакуація з місця проживання, втрата близької людини через конфлікт, втрата житла або майна через війну, переселення в інше місце через війну та участь у військових діях або добровольча допомога армії) на сприйняття важливості цінностей миру та безпеки.

Інструмент (анкета)

Опитування спирається на кількісну стратегію, більшість запитань опитника (всього 29 запитань) мають закритий формат та два запитання

мають отримати відкриту відповідь. Анкету було створено на платформі Google Forms, без обмеження в часі під час проходження анкетування. Приблизний час проходження анкети становить 30 хв. Каналами залучення респондентів до дослідження стали чати у Telegram, а також залучення респондентів через корпоративну пошту НаУКМА. Ці платформи доступні абсолютно для всіх студентів НаУКМА. Комунікація здійснювалась, як із самими студентами, так і через бадді, які мають зв'язок із студентами різних років навчання. Питання стосувались теми війни, цінностей миру та фізичної безпеки. Також в кінці анкети були питання демографічного змісту: вік, стать, рік навчання, присутність\відсутність в Україні і т.д. Анкета має кілька блоків, а саме: важливість цінності миру, важливість цінності безпеки, порівняння важливості цінностей миру та безпеки, загальні питання. Така структура дозволить здійснити комплексний аналіз отриманих даних і зробити висновки щодо співвідношення цих цінностей у досліджуваній групі.

Вибірка

Вибірка для дослідження не є репрезентативною за статевим розподілом, оскільки на курсі соціології навчається більше осіб із жіночою статтю (94,4%) ніж чоловічою (5,6%).(Рис. 2.1.2)

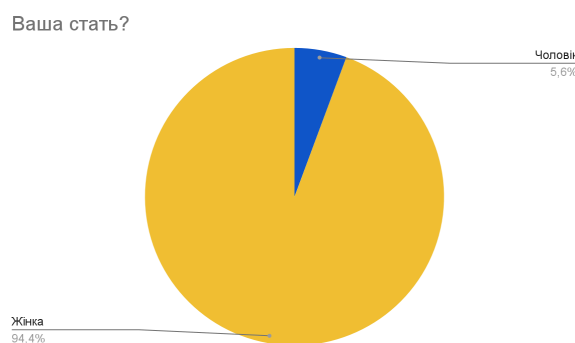

Рис.2.1.1 Розподіл за статтю

Окрім того, варто відзначити, що з кожним наступним роком навчання кількість студентів зменшувалася, що також видно у Таблиці 2.1.1. Вік респондентів переважно 19-24, тих чий вік 18 або менше значно менша кількість. Проте, обидві групи включають учасників молодшого віку і можна вважати, що вони є частинами однієї загальної молодіжної категорії. (Табл.2.1.1)

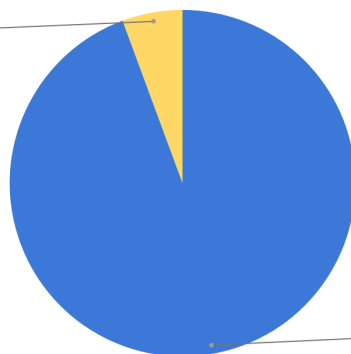
Таблиця 2.1.1 Склад учасників опитування за роками навчання та віком

	Рік	N		Вік	N
Розподіл за роками навчання	1 рік	39	Розподіл за віком	18 або менше	24
	2 рік	33			
	3 рік	30		19-24	100
	4 рік	22			
Всього	124				

Також варто додати, що оскільки більшість опитаних перебувають в Україні, вони стикаються з реальними подіями та ситуаціями, які відбуваються в країні. Такий контекст може зробити їхні відповіді більш відчутними та особистими, оскільки вони безпосередньо відчувають наслідки подій, які вони оцінюють. (Рис. 2.1.1)

Ви зараз перебуваєте в Україні?

Ні
5,6%

Так
94,4%

Рис.2.1.2 Присутність в Україні

Окрім того, на питання про присутність в Україні 24 лютого 2022 року було отримано 100% відповідей “Так”. Тобто всі респонденти мають досвід переживання початку війни в країні (Рис.2.1.2)

2.2.Сприйняття змін у важливості цінності миру після повномасштабного вторгнення

Важливість миру може бути дуже різним серед людей і відображати їхній особистий досвід, який визначає їхні життєві пріоритети. Для аналізу сприйняття змін у важливості цінності миру після повномасштабного вторгнення було проведено опитування серед студентів соціологів НаУКМА спрямоване на виявлення їхніх поглядів та переконань щодо важливості цінності миру та його місця в їхньому житті після подій війни.

Аналізуючи результати Рис 2.2.1, можна помітити, що найбільша частка респондентів відповіла, що рівень миру у їхньому оточенні є "Дуже немирним" (47.6%). Це може свідчити про те, що багато студентів відчують або спостерігають певну напруженість та нестабільність.

Значна частка відповідей також була "Не дуже мирно" (29.8%). Це теж може вказувати на те, що для багатьох студентів мир у їхньому оточенні не є самоочевидним або є певні проблеми, які вони сприймають як неспокійні.

Нейтральна відповідь ("Нейтрально") була відзначена 12.1% респондентів, тобто рівень миру у їхньому оточенні не є ні дуже позитивним, ні дуже негативним.

Дуже мало респондентів відповіли, що рівень миру у їхньому оточенні є "Дуже мирним" (1.6%) або "Досить мирним" (8.9%).

Узагальнюючи, результати показують, що більшість респондентів сприймають рівень миру у своєму оточенні нестабільним та\або конфліктним, що є притаманно для суспільства, яке переживає війну.

Як Ви оцінюєте рівень миру у середовищі, де Ви перебуваєте, зараз?

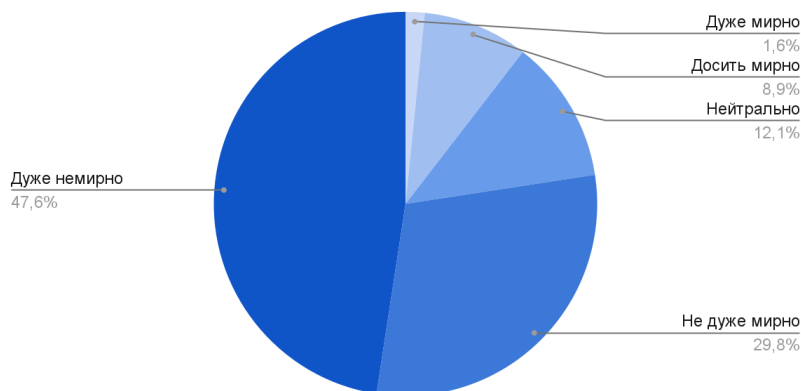

Рис.2.2.1 Самостійне визначення рівня миру у середовищі, де перебуває студент зараз.

Наступний крок, це перцепція важливості миру серед студентів до та після повномасштабного вторгнення. (Рис.2.2.2)

Порівняно з оцінками важливості миру до повномасштабного вторгнення, після подій ця важливість значно зросла. Зокрема, після вторгнення 92.7% респондентів вважають мир дуже важливим, що є значним зростанням порівняно з 7.3% до вторгнення.

Після вторгнення мало хто вважає мир для себе недостатньо важливим або зовсім не важливим (відсутність відповідей "Не дуже важливо" та "Зовсім не важливо"). Це може бути ознакою росту свідомості та цінування миру серед студентської громадськості після конфлікту.

Високий рівень важливості миру після вторгнення може відображати загальний стрес та тривогу серед студентів, а також бажання більш стабільного та безпечного оточення\середовища.

Проаналізувавши ці дані, можна припустити, що важливість миру стала актуальнішою та значущішою для студентської громадськості після

повномасштабного вторгнення, що може впливати на їхні погляди та ставлення до суспільних подій в цілому.

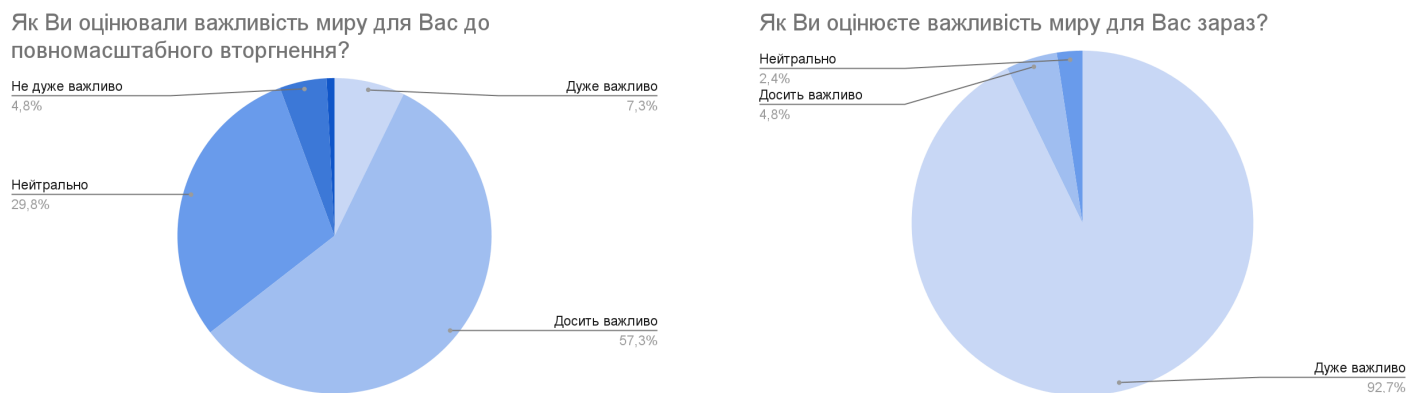

Рис.2.2.2 Перцепція важливості миру серед студентів до та після повномасштабного вторгнення

Окрім того, відповідь на пряме питання "Чи змінилася ваша оцінка важливості цінності миру після повномасштабного вторгнення росії?" підтверджує, що для більшості респондентів визначає зміну в важливості цінності миру після повномасштабного вторгнення росії. 95.2% студентів вказали, що їхня оцінка змінилася, що демонструє значний вплив подій конфлікту на їхнє сприйняття цінності.(Рис. 2.2.3)

Рис.2.2.3 Самостійне визначення зміни оцінки важливості цінності миру після повномасштабного вторгнення росії

В процесі дослідження статистично-значущого зв'язку між пережитими стресовими подіями, які вказані у гіпотезах (*обстріл території, де студент\ка перебував\ла, евакуація з місця проживання, втрата близької людини через конфлікт*) та самостійно визначеним рівнем важливості цінності миру (Питання “Як Ви оцінюєте важливість миру для Вас зараз?”) було розраховано коефіцієнт кореляції Спірмена. Також були розглянуті додаткові стресові події такі, як *втрата житла або майна через війну, переселення в інше місце через війну участь у військових діях або добровольча допомога армії*. (Табл. 2.2.1)

У результаті кореляційного аналізу було виявлено, що кореляція між оцінкою важливості миру для студентів соціологів НаУКМА зараз і обстрілом території, де вони перебували, не є статистично значущою (кореляція $-0,097$, $p = 0,288$), що вказує на відсутність прямого взаємозв'язку між цими двома змінними. Це означає, що для студентів соціологів НаУКМА важливість миру зараз не залежить від того, чи пережили вони обстріл. Тобто, навіть якщо студент пережив таку стресову подію, це не впливає на його чи її сприйняття важливості миру в даний момент. Такі результати можуть свідчити про те, що у студентів є інші фактори чи джерела, які впливають на їхнє сприйняття миру, в той час як обстріли території є, наприклад, уже чимось звичним і не мають такого впливу.

Окрім того, для студентів соціологів НаУКМА евакуація з місця проживання під час конфлікту також не вплинула на їхнє сприйняття важливості миру в значущий спосіб. Хоч існує деяка негативна кореляція ($-0,089$), вона не є статистично значущою ($p = 0,325$), що означає, що можливість того, що ця негативна кореляція виникла випадково, є досить

високою. Таким чином, з цього можна зробити висновок, що евакуація з місця проживання під час конфлікту, швидше за все, не мала значущого впливу на сприйняття важливості миру студентами в рамках даного дослідження.

Однак, кореляція між оцінкою важливості миру і втратою близької людини через конфлікт не є статистично значущою (кореляція $-0,153$, $p = 0,09$), що вказує на те, що ця подія не має значного впливу на сприйняття важливості миру. Це може бути пов'язано з тим, що втрата близької людини є відносно давньою подією, тому і не має зв'язку із оцінкою важливості миру. Окрім того, під час війни люди стають свідками великої кількості втрат. Якщо втрата була на початку війни, то з того менету пройшло 2 роки і тому кореляція може бути відсутня. Це питання варто досліджувати глибше.

Варто зазначити, що кореляція між оцінкою важливості миру і втратою житла або майна через війну є статистично значущою і має найвище значення серед усіх досліджуваних подій (кореляція $-0,223$, $p = 0,013$), що свідчить про сильний вплив цієї події на сприйняття важливості миру. Зі збільшенням втрати житла або майна через війну, оцінка важливості миру зменшується. Втрата житла або майна може створити почуття безпорадності та невпевненості в майбутньому. Окрім того, це може викликати гніву та розчарування у суспільстві, що зменшує рівень важливості миру.

Кореляція між самостійною оцінкою важливості цінності миру та стресовою подією (переселення в інше місце через війну) вказують на статистично значущий негативний зв'язок. Тобто переселення також впливає на сприйняття миру.

На завершення, участь у військових діях або добровольча допомога армії показують слабкий позитивний зв'язок із оцінкою важливості цінності миру, але він не є статистично значущим. Це може свідчити про

те, що участь у військових діях або добровольча допомога армії не суттєво впливають на сприйняття миру студентами.

Таблиця 2.2.1 Аналіз кореляцій: зв'язок стресових подій та рівня важливості цінності миру

		Оцінка важливості миру	Обстріли території, де респондент перебував	Евакуація з місця проживання	Втрата близької людини через конфлікт	Втрата житла або майна через війну	Переселення в інше місце через війну	Участь у військових діях або добровольча допомога армії
Оцінка важливості миру	Кореляція	1,000	-0,097	-0,089	-0,153	-0,223*	-0,193*	0,134
	p-value	.	0,288	0,325	0,09	0,013	0,033	0,138
Обстріли території, де респондент перебував	Кореляція	-0,097	1,000	0,047	0,179*	0,044	0,078	0,099
	p-value	0,288	.	0,605	0,047	0,629	0,389	0,274
Евакуація з місця проживання	Кореляція	-0,089	0,047	1,000	-0,189*	0,249**	0,594**	-0,109
	p-value	0,325	0,605	.	0,036	0,005	0	0,228
Втрата близької людини через конфлікт	Кореляція	-0,153	0,179*	-0,189*	1,000	0,153	-0,217	-0,109
	p-value	0,09	0,047	0,036	.	0,089	0,015	0,228
Втрата житла або майна через війну	Кореляція	-0,223*	0,044	0,249**	0,153	1,000	0,044	0,012
	p-value	0,013	0,629	0,005	0,089	.	0,63	0,891
Переселення в інше місце через війну	Кореляція	-0,193*	0,078	0,594**	-0,217*	0,044	1,000	-0,204*
	p-value	0,033	0,389	0	0,015	0,63	.	0,023
Участь у військових діях або добровольча допомога армії	Кореляція	0,134	0,099	-0,109	-0,067	0,012	-0,204*	1,000
	p-value	0,138	0,274	0,228	0,46	0,891	0,023	.

**Кореляція значима на рівні 0,05*

*** Кореляція значима на рівні 0,01*

Також був проведений регресійний аналіз для змінної оцінка важливості цінності миру та змінних, які мали із нею кореляцію (*втрата житла або майна через війну, переселення в інше місце через війну, участь у військових діях або добровольча допомога армії*). Model Summary демонструє, що існує слабка негативна лінійна залежність між цими змінними (значення -0,377). А також, що прогнознi значення відрізняється в середньому на 0,34838. (Таб.2.2.2) Загалом дана модель має слабку лінійну залежність і пояснює невелику частку варіації відгуку.

Таблиця 2.2.2 Model Summary

Модель	R	R-квадрат	Скоригований R-квадрат	Стандартна помилка
1	0,377	0,142	0,120	0,34838

Також важливо зазначити, що значення р-рівняння дорівнює 0,000, що вказує на статистичну значущість моделі в цілому.(Таб.2.2.3)

Таблиця 2.2.3 ANOVA

	Сума квадратів	ст.св.	Середній квадрат	F	Значимість
Регресія	2,386	3	0,795	6,554	0,000

Коефіцієнт, що стосується втрати житла або майна через війну ($B = -0.904$) вказує, що при даній стресовій події оцінка важливості цінності миру зменшується на 0.904 одиниці, що є статистично значущим ($p < 0.001$). Втрата житла або майна через війну є не лише матеріальною втратою, а й глибоко емоційною кризою. Окрім того, дана стресова подія спостерігається і в сьогоденні України. Наслідком може бути зменшення віри в здатність міжнародних інституцій та міжнародного співтовариства

забезпечити мир та стабільність, тому і важливість даної цінності зменшується.

Що стосується переселення в інше місце через війну ($B = -0.110$) та участі у військових діях або добровольчої допомога армії ($B = 0.094$), то вони не є статистично значущим ($p = 0.147, p = 0.108$). Тобто, ці події не мають суттєвого впливу на оцінку важливості цінності миру. В даному випадку, можна додати, що студенти мають здатність адаптуватися до стресових ситуацій та змінювати своє сприйняття важливих цінностей.

Таблиця 2.2.4 Коефіцієнти регресії: оцінка важливості цінності миру та стресові події (втрата житла або майна через війну, переселення в інше місце через війну, участь у військових діях або добровольча допомога армії)

	Нестандартизовані коефіцієнти		Стандартизовані коефіцієнти		
	B	Ст. помилка.	Бета	т.	значимість
Константа	4,912	0,052		94,928	0,000
Втрата житла або майна через війну	-0,904	0,249	-0,309	-3,635	0,000
Переселення в інше через війну	-0,110	0,068	-0,141	-1,620	0,108
Участь у військових діях або добровольча допомога армії	0,094	0,065	0,127	1,459	0,147

Додатково можна розглянути зв'язок між оцінкою важливості цінності миру та перебування родичів та близьких на окупованих територіях або територіях, що перебувають під активними обстрілами. Адже майже половина респондентів відповіли, що мають таких родичів та знайомих (Рис.2.2.4).

Чи маєте Ви родичів або близьких, які зараз перебувають на окупованих територіях або територіях, що перебувають під

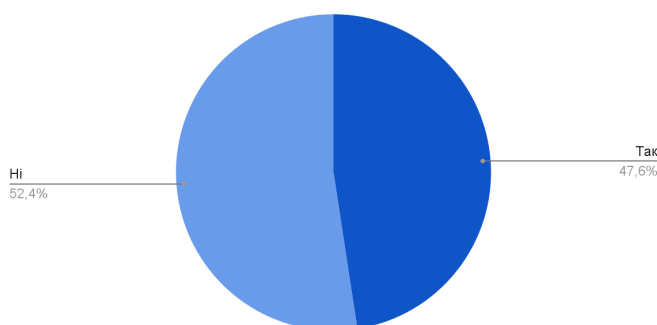

Рис.2.2.4 Наявність родичів або близьких, які зараз перебувають на окупованих територіях, або територіях, що перебувають під обстрілами

Як демонструє кореляційний аналіз, такий зв'язок відсутній. Тобто така подія, як перебування родичів або близьких на окупованих територіях, або територіях, що перебувають під обстрілами не є пов'язаною із сприйняття важливості цінності миру серед студентів-соціологів НаУКМА після повномасштабного вторгнення Росії. Такий результат свідчить про можливу різноманітність реакцій індивідуальних осіб на стресові події спричиненні війною (Табл.2.2.5). Це ще раз підкреслює складність факторів, які можуть впливати на цінності.

Таблиця 2.2.5 Аналіз кореляцій: зв'язок наявність родичів або близьких, які зараз перебувають на окупованих територіях, або територіях, що перебувають під обстрілами та рівня важливості цінності миру

		Оцінка важливості миру	Наявність родичів або близьких, які зараз перебувають на окупованих територіях, або територіях, що перебувають під обстрілами
Оцінка важливості миру	Кореляція	1,000	0,079
	p-value	.	0,568
Наявність родичів або близьких, які зараз перебувають на окупованих територіях, або територіях, що перебувають під обстрілами	Кореляція	0,079	1,000
	p-value	0,568	.

2.3 Сприйняття змін у важливості цінності (фізичної) безпеки після повномасштабного вторгнення

Сприйняття важливості фізичної безпеки може суттєво змінитися після повномасштабного вторгнення. Студенти, які раніше можливо не приділяли багато уваги своїй безпеці, можуть раптово стати більш обережними і звертати більше уваги на заходи безпеки.

В результаті аналізу даних, було виявлено, що більшість студентів (49.2%) вважають своє середовище дуже небезпечним з точки зору фізичної безпеки. Дані результати вказують на те, що існують певні явища, пов'язані з безпекою (повітряна тривога, влучання ракет по інфраструктурі, новини про кількості постраждалих внаслідок обстрілі і т.д.), які спричиняють тривогу та страх серед респондентів.

З іншого боку, меншість опитаних вважають своє середовище досить безпечним (10.5%) або нейтральним (13.7%), що може свідчити про те, що

для них проблеми безпеки не є настільки критичними або вони не відчують такого рівня загрози.

Як Ви оцінюєте рівень фізичної безпеки в середовищі, де Ви перебуваєте, зараз?

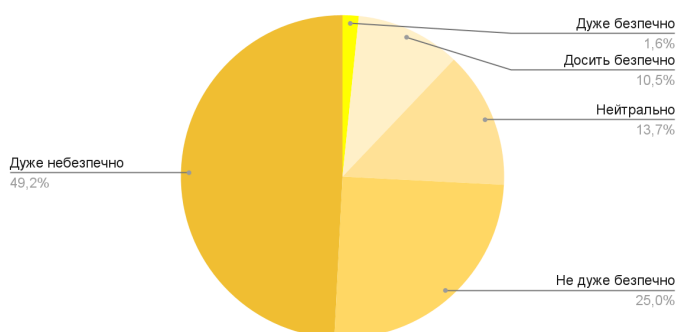
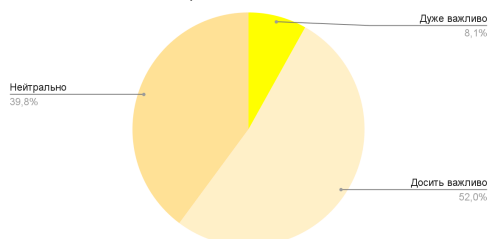

Рис.2.3.1 Самостійне визначення рівня фізичної безпеки у середовищі, де перебуває студент зараз.

Аналіз перцепції важливості цінності фізичної безпеки серед студентів до та після повномасштабного вторгнення показав, що є значна зміна в сприйнятті важливості фізичної безпеки до та після повномасштабного вторгнення. Більшість студентів вказали, що до війни вони вважали цю цінність досить важливою або нейтральною, з мінімальним відсотком тих, хто вважав її дуже важливою. Однак після вторгнення майже всі опитані студенти обирали відповідь “Дуже важливо”. (Рис.2.3.2) Тобто це означає, що внаслідок вторгнення, люди можуть почувати себе більш вразливими та зрозуміти, що фізична безпека є необхідною для збереження життя та благополуччя. Такі зміни здатні відображати динаміку соціальних цінностей та перетворення, що відбуваються в умовах кризових ситуацій, таких як війна.

Як Ви оцінювали важливість фізичної безпеки для Вас до повномасштабного вторгнення?

Як Ви оцінюєте важливість фізичної безпеки для Вас зараз?

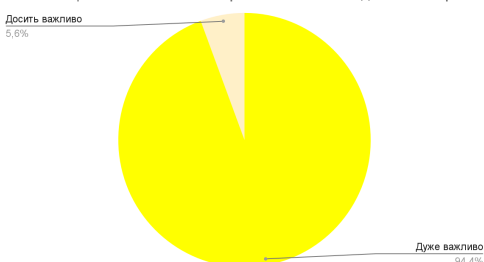

Рис.2.3.2 Перцепція важливості фізичної безпеки серед студентів до та після повномасштабного вторгнення

Окрім того, 95.2% студентів вважають, що їхня оцінка важливості цінності фізичної безпеки дійсно змінилась після повномасштабного вторгнення країни-терористки.(Рис.2.3.3) Отже, війна викликала переосмислення важливості цінності фізичної безпеки, що, в свою чергу, буде мати вплив на майбутнє студентів, як важливих елементів суспільства.

Рис.2.3.3 Самостійне визначення зміни оцінки важливості цінності миру після повномасштабного вторгнення росії

Аналогічно до важливості цінності миру, в процесі дослідження був здійснений кореляційний аналіз між у пережитими стресовими подіями (обстріл території, де студент\ка перебував\ла, евакуація з місця проживання, втрата близької людини через конфлікт, втрата житла або майна через війну, переселення в інше місце через війну, участь у військових діях або добровольча допомога армії,) та самостійним визначенням рівня важливості цінності фізичної безпеки (Питання “Як Ви оцінюєте важливість фізичної безпеки для Вас зараз?”). (Табл. 2.3.1)

Отримані дані вказують на відсутність значущих кореляцій між оцінкою важливості фізичної безпеки та іншими показниками, що відповідають за пережиті стресові події. Такі результати можуть виникнути через невелику вибірку. Окрім того, варто зауважити, що фізична небезпека та стресові події після 2 років війни не є такими активними і неочікуваними порівняно з першими місяцями після вторгнення.

Таблиця 2.3.1 Аналіз кореляцій: зв'язок стресових подій та рівень важливості цінності фізичної безпеки

		Оцінка важливості фізичної безпеки	Обстріли території, де респондент перебував	Евакуація з місця проживання	Втрата близької людини через конфлікт	Втрата житла або майна через війну	Переселення в інше місце через війну	Участь у військових діях або добровольча допомога армії
Оцінка важливості фізичної безпеки	Кореляція	1,000	-0,084	-0,131	-0,011	0,032	-0,119	0,084
	p-value	.	0,353	0,150	0,904	0,729	0,189	0,358
Обстріли території, де респондент перебував	Кореляція	-0,084	1,000	0,047	0,179*	0,044	0,078	0,099
	p-value	0,353	.	0,605	0,047	0,629	0,389	0,274
Евакуація з місця проживання	Кореляція	-0,089	0,047	1,000	-0,189*	0,249**	0,594**	-0,109
	p-value	0,325	0,605	.	0,036	0,005	0	0,228
Втрата близької людини через конфлікт	Кореляція	-0,153	0,179*	-0,189*	1,000	0,153	-0,217	-0,109
	p-value	0,09	0,047	0,036	.	0,089	0,015	0,228
Втрата житла або майна через війну	Кореляція	-0,223*	0,044	0,249**	0,153	1,000	0,044	0,012
	p-value	0,013	0,629	0,005	0,089	.	0,63	0,891

Переселення в інше місце через війну	Кореляція	-0,193*	0,078	0,594**	-0,217*	0,044	1.000	-0,204*
	p-value	0,033	0,389	0	0,015	0,63	.	0,023
Участь у військових діях або добровольча допомога армії	Кореляція	0,134	0,099	-0,109	-0,067	0,012	-0,204*	1.000
	p-value	0,138	0,274	0,228	0,46	0,891	0,023	.

Як і у підрозділі про цінність миру, додатково можна розглянути зв'язок між оцінкою важливості цінності безпеки та перебування родичів та близьких на окупованих територіях або територіях, що перебувають під активними обстрілами. (Табл.2.3.2)

Таблиця 2.3.2 Аналіз кореляцій: зв'язок наявності родичів або близьких, які зараз перебувають на окупованих територіях, або територіях, що перебувають під обстрілами та рівня важливості цінності фізичної безпеки

		Оцінка важливості безпеки	Наявність родичів або близьких, які зараз перебувають на окупованих територіях, або територіях, що перебувають під обстрілами
Оцінка важливості безпеки	Кореляція	1,000	0,121
	p-value	.	0,375
Наявність родичів або близьких, які зараз перебувають на окупованих територіях, або територіях, що перебувають під обстрілами	Кореляція	0,121	1,000
	p-value	0,375	.

Зв'язок між рівнем важливості фізичної безпеки та наявністю родичів або близьких на окупованих територіях, або на таких, що перебувають під обстрілами відсутній. (Табл.2.3.2) Таким чином, сприйняття важливості фізичної безпеки може бути сильно індивідуалізованим і залежати від особистих досвідів, цінностей та переконань. Окрім того, можливо студенти розвивають більш широке сприйняття ризику та загроз. Тому їхня оцінка важливості фізичної безпеки може бути більш універсальною та не пов'язана з наявністю родичів\близьких на небезпечних територіях.

2.4 Порівняння важливості цінностей миру та безпеки після повномасштабного вторгнення.

Як виявилось, для більшості респондентів обидві цінності - мир і безпека - мають важливе значення. (Рис.2.4.1) Тобто студенти-соціологи усвідомлюють важливість миру для стабільності та благополуччя суспільства. А також важливість безпеки для захисту свого особистого та суспільного життя. Ці результати відображають однакове сприйняття важливості щодо обох цих цінностей.

Виберіть, яка з перелічених цінностей для Вас є важливішою:

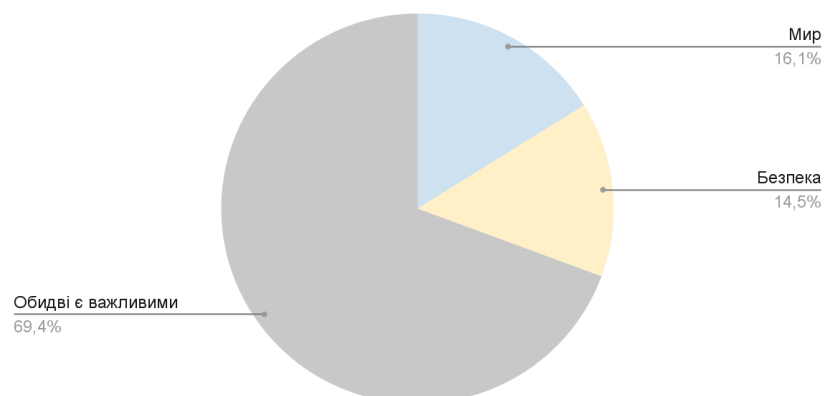

Рис.2.4.1 Найважливіша цінність (мир\безпека).

Також існує певне бачення взаємозалежності цінностей миру та безпеки. Є студенти, які вважають, що мир та безпека є взаємозалежними цінностями. Вони можуть розглядати мир як передумову для забезпечення безпеки і навпаки - безпеку як важливий елемент досягнення миру.

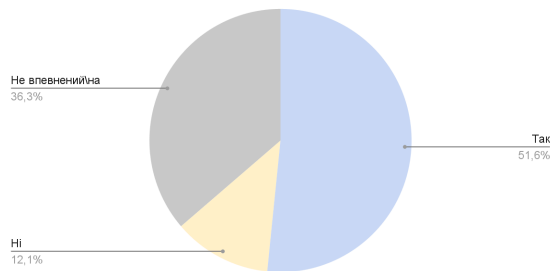
Проте є невеликий відсоток тих, хто вважає, що мир і безпека можуть існувати незалежно одне від одного. Це означає, що студенти мають невелику різницю в сприйнятті взаємозалежності цінностей миру та безпеки. Така різниця може бути спровокована різним життєвим досвідом.

Рис.2.4.2 Сприйняття взаємозалежності цінностей миру та безпеки.

На Рис.2.4.3 зображенні результати, щодо уявлень про існування конкретних заходів, які можна вжити для зміцнення цінностей миру та безпеки. Помітна певна різниця у результатах. А саме, студенти-соціологи визначають що для зміцнення фізичної безпеки є більша кількість заходів. Причиною цього може бути, що заходи для зміцнення фізичної безпеки є більш зрозумілими і важливими для стабілізації ситуації в країні. Окрім того, реалії життя в Україні змушують щодня стикатися з небезпекою, тому є більша освіченість в даному аспекті.

Чи вважаєте Ви, що існують конкретні заходи, які можна вжити для зміцнення миру в Україні після повномасштабного

Чи вважаєте Ви, що існують конкретні заходи, які можна вжити для зміцнення фізичної безпеки в Україні після

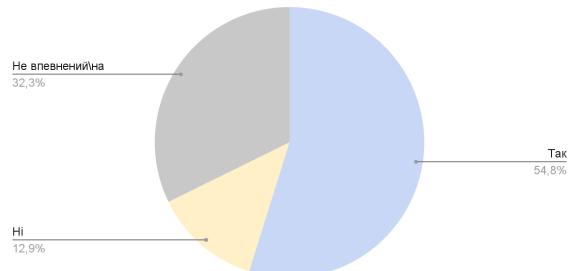

Рис.2.4.3 Порівняння між цінностями миру та безпеки, щодо уявлення про існування конкретних заходів для їх зміцнення

Після запитань про наявність заходів, були відкриті запитання, де респонденти могли навести приклади цих конкретних заходів. Щодо миру можна виділити певну класифікацію:

- міжнародні відносини та дипломатія: “Допомога інших країн”, “Членство в ЄС”, “Заслужити членство в Європейському Союзі, адже тоді будуть більші гарантії того, що на нас ніхто не нападе і буде більши захист”
- дії щодо влади: “Замінити владу та почути народ”, “Боротьба з корупцією та кумівством. Без цих явищ гроші з бюджету будуть ймовірніше досягати армії та необхідних заходів для забезпечення миру”, “Більший контроль над депутатами”
- військові та безпекові зміни: “Зміцнення ЗСУ”, “Зміцнення та розвиток української армії... розвиток економіки”, “Потрібні реформи в сфері правопорядку та безпеки, це стосується не лише України, а й країн в цілому. Також потрібна реформи у світових організаціях, щоб вони не могли допустити таких ситуацій, як в Україні та інших країнах, де йдуть воєнні дії”, “...допомога із зброєю - допоможуть перемогти у війні та здобути миру”

- інформаційні заходи: “Ведення потужної медійної ... кампанії із країнами Європи та Африки. ...”, “не впевнена щодо заходів, може більше як проєктів, які будуть відкривати очі людям, типу соціальними рекламами”, “Інформаційні проєкти щодо миру”
- освіта, культура та свідомість людей: “Заходи спрямовані на освіту суспільства про наслідки війни і як з ними жити”, “впровадження різних проєктів про мир, залучення іноземних інвесторів до цих проєктів”

Окрім того, були відповіді, що стосувалися переговорів, гуманітарної допомоги та перемоги у війні. Тобто заходи щодо миру, про які писали студенти, базуються на розвитку, безпеці, що підкреслює взаємозалежність між цими двома цінностями, та співпраці. Також можна помітити, що мир в країні асоціюється з війною, її припиненням та наслідками після її завершення..

Що стосується безпеки, то кількість відповідей про зброю та армію значно зросла. Були висловлені заходи які стосуються збільшення кількості зброї: “Виготовлення власної зброї”, “Збільшення кількості ППО”, “наявність постійної комплексної системи ППО в Україні, набуття ядерного озброєння Україною знову”, “Озброєння, озброєння і ще раз озброєння.”.

Окрім того, студенти бачать конкретні заходи для зміцнення безпеки в армії: “Кардинальне зміцнення армії”, “Розвиток та модернізація збройних сил, підвищення їхньої бойової готовності та тренування особового складу.”, “...збільшення кваліфікованих захисників/ць...”, “Усі боєздатного віку громадяни мають стати або бути готові служити у армії (адже не тільки бойові позиції потребують людей)”.

Також в переліку відповідей зустрічаються тези про дії щодо росії: “відкрити вогонь по росії”, “В ідеалі - це притягнути до відповідальності владу росії...”, “Максимально віддалитися від росії, ніяких "примирень",

самітів миру, трибунал на репарації. Посилити несприйняття російського в суспільстві, спонукати до переходу на українську, розвиток виробництва зброї”.

Безумовно серед заходів безпеки були ті, які стосуються укриттів та безпеки населення: “Потрібне будівництво надійних укриттів та точність повітряної тривоги.”, “Будівництво власного залізного куполу”, “Надання реабілітації постраждалим від війни, покращення рівня життя”, “Не ігнорувати тривогу та перебувати в укритті чи безпечному місці”, “Змушувати людей спускатись в укриття під час тривоги”.

Відповіді студентів відображають різні підходи до вирішення питань що стосуються миру та безпеки, а отже відображають їхнє розуміння важливості цих цінностей.

Рухаючи далі, під час аналізу наявного статистично-значущого прямого зв’язку між роком навчання та самостійно визначеним рівнем важливості миру\безпеки серед студентів соціологів, за допомогою тесту Крускала-Уолліса, було підтверджено нульові гіпотези. Тобто такий зв’язок між даними змінними відсутній.(Табл.2.4.1) Навчання на певному етапі університетської програми не впливає на сприйняття важливості як миру, так і фізичної безпеки серед студентів. Як висновок, в даному випадку, рік навчання не визначальний фактор у формуванні студентських поглядів про мир та безпеку. Окрім того, культура університету та її погляди на війну та цінності, які її оточують для всіх однакові, що теж може пояснювати відсутність різниці.

Таблиця 2.4.1 Зв’язок між рівнем важливості миру\фізичної безпеки з роком навчання

Н Крускала-Уолліса	Значимість
-----------------------	------------

Як ви оцінюєте важливість миру для вас зараз?+ рік навчання	2.735	0.436
Як ви оцінюєте важливість фізичної безпеки для вас зараз?+ рік навчання	0.984	0.805

Висновки розділу 2

Усі студенти-соціологи були в Україні під час початку повномасштабного вторгнення росію. Їхні враження та досвід є цінним матеріалом для подальших досліджень їхніх позицій у конфліктних ситуаціях та цінностей.

У другому розділі був проведений аналіз даних відповідно до гіпотез, які стосуються даного дослідження. Результати демонструють, що студенти-соціологи відчувають певну напруженість та нестабільність у своєму оточенні. Цікавим є те, що після повномасштабного вторгнення різко зросла важливість миру серед студентів. Було виявлено високий стрибок у рівні важливості цінності миру. Усвідомлення збільшення важливості миру є дуже важливим аспектом майбутнього студентів.

Студенти усвідомлюють, що важливість миру змінила своє місце в житті, а отже це може змінювати майбутнє і створювати нове суспільство.

Війна - це явище, яке поєднує різні стресові ситуації. Студенти-соціологи переживали такі ситуації, як обстріл територій, де вони перебували, втрату житла, майна, близької людини і т.д. Результати показали, що насправді не всі події корелюють із рівнем важливості миру. Як пояснення може бути довготривалість війни, або давність подій, які студенти пережили. Для цього потрібні глибокі дослідження.

Те, що стосується фізичної безпеки, то опитані студенти переважно вказують на те, що середовище де вони перебувають є досить та дуже небезпечним. Варто зауважити, що більшість студентів перебувають в Україні зараз, а отже це може означати, що українські території для них є небезпечними. Окрім того, фізична безпека не має зв'язку із стресовими подіями, які спричинила війна. Можливо для студентів важливість фізичної безпеки обумовлена іншими стресовими подіями, яке дане дослідження не розглядало.

Студенти підтвердили, що мир та фізична безпека взаємозалежні. Тобто вони розуміють, що зміни у одній цінності провокують зміни у іншій. Окрім того, коли вони будуть впливати на свою фізичну безпеку, це торкнеться й миру.

У наявність заходів для зміцнення цінностей миру та фізичної безпеки, студенти надають перевагу більш цінності фізичної безпеки. Окрім того, можна помітити, що заходи для зміцнення цих цінностей є подібними. Це ще раз підкреслює те, що мир та безпека є взаємозалежними.

Що стосується різниці між роками навчання, то гіпотези про цінності миру та фізичної безпеки спростовані. Така різниця відсутня. Студенти мають подібні результати в оцінці такої важливості. Це може бути ознакою хороших соціальних зв'язків між студентами даної дисципліни а також плекання спільних поглядів на цінності.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження ставило на меті з'ясувати сприйняття зміни у самостійно визначеному рівні важливості цінностей миру та (фізичної) безпеки студентів соціологів НаУКМА після повномасштабного вторгнення росії і вимагало виконання серії завдань, які стосуються вимірювання рівня підтримки цінностей миру та безпеки студентами-соціологами НаУКМА. Окрім того, завдання передбачали

розгляд цінностей миру та безпеки крізь призму соціологічних теорій (завдання 1-2), вимірювання самостійно визначеного рівня важливості цих цінностей до та після повномасштабного вторгнення (завдання 3-4), перевірка усвідомлення змін у важливості цінностей студентами-соціологами (завдання 5-6), а також перевірка зв'язку між різними стресовими подіями та змінами у важливості цінностей миру та безпеки (завдання 7).

Зокрема, було оцінено сприйняття зміни у самостійно визначеному рівні важливості цінностей миру та фізичної безпеки студентів соціологів НаУКМА після повномасштабного вторгнення росії. За результатами дослідження, студенти дійсно вважають, що такі зміни мають місце і що вони пов'язані із війною в країні.

Для виконання теоретичних завдань роботи (Завдання 1-2), у дослідженні розглядалися різні теорії та надавалося їхнє пояснення проявів цінностей миру та безпеки. Кожна теорія дала своє уявлення про ці цінності. Наприклад, структурний функціоналізм вказує на те, що дані цінності це те що об'єднує і є на рівні соціальних інститутів у соціальній структурі. Ш. Шварц має своє бачення і тлумачить мир і фізичну безпеку, як прагнення до стабільності, а також захист прав. Рональд Інглхарт вбачає у мирі та безпеці самовираження та якість життя. Він має на увазі, що досліджуванні цінності виникають, як відповідь на розвиток економіки та безпеки в цілому. Теорія конфлікту дала свій погляд, а саме те, що мир існує тоді, коли не існує конфлікт. В той час безпека, це захист своїх інтересів. Продовжуючи, Макс Вебер вважає, що цінності породжуються, або зникають через владу у державі. Тобто мир і безпека присутні там де баланс влади. Символічний інтеракціонізм теж дав дуже цікаві пояснення, а саме що дані цінності це наслідок соціальної взаємодії. Окрім того, мир та фізична безпека може розглядатись, як символи у суспільстві. Ієрархія потреб Маслоу має ідею про те, що мир та безпека це те, чого люди

потребують тоді, коли в них закриті їхні базові запити. Кожна теорія має важні погляди на суспільство і важливі цінності для нього.

У огляді літератури продемонстровано, що мир та фізична безпека також виконують дуже багато функцій у житті людей. Ці цінності впливають на “колективну свідомість”, формування символів у певному суспільстві в певний період часу. Окрім того, вони є підґрунтям для будування планів для майбутнього, особистого та спільного зростання, а також для вирішення або запобігання конфліктів. До того ж, мир та фізична безпека можуть керувати нерівністю, використовуючи ненасильницькі способи. Цікавим є і те, що дані цінності здатні впливати на комунікацію у суспільстві та на його розвиток.

Далі, виконання мети передбачало виконання таких емпіричних завдань, як вимірювання самотійно визначеного рівня важливості цінностей миру та (фізичної) безпеки до та після повномасштабного вторгнення, перевірка усвідомлення змін у важливості даних цінностей студентами-соціологами та перевірка зв'язку між різними стресовими подіями та змінами у важливості цінностей.

За результатами аналізу даних було виявлено, що студенти вказують на наявність змін у самотійному визначенні рівня важливості цінностей миру та фізичної безпеки до та після початку повномасштабного вторгнення. Респонденти не тільки продемонстрували ці зміни, але й вказали, що усвідомлюють їх. Значні зміни спостерігають до кожної із цих цінностей.

Окрім того, під час аналізу був виявлений деякий зв'язок між стресовими подіями та оцінкою важливості цінностей миру та безпеки. Це стосується таких подій, як втрата житла або майна через війну, переселення в інше місце через війну, участь у військових діях або добровольча допомога армії.

Також, студенти зазначають про певні заходи, які забезпечать зміцнення цінностей миру та безпеки. У свої відповідях, респонденти надають перевагу таким заходам, які стосуються міжнародної підтримки, певних дій щодо влади, зміни у військовій сфері, інформаційні заходи тощо. Окрім того, такі заходи, на думку студентів, є дієвими як для безпеки, так і для миру.

Як показало проведене дослідження, цінності мир та фізична є дуже важливими, адже виконують певні функції і мають здатність змінювати свою пріоритетність. Окрім того, важливим результатом є те, що студенти усвідослюють зміни. Адже, це сприяє підвищенню самосвідомості, а отже бажанню жити в мирному та безпечному суспільстві. Також це підкреслює певну єдність і спільність студентів, як покоління, що здатне до сприяння змін.

Проведене дослідження є прикладом того, що вимірювання та оцінка сприйняття будь-яких змін є досить важливими. Респонденти здатні самостійно визначити наявність змін, доповнивши тим самим інформацію, яка може бути використана для розробки програм психологічної підтримки. Насправді, подібні дослідження можуть стати важливим інструментом в умовах війни, для визначення цінностей та потреб населення.

Окрім того, дослідження вказує на важливість вивчення впливу травматичного досвіду на психічне здоров'я та якість життя. А це, в свою чергу, є ознакою необхідності впровадження певних заходів для підтримки мирного та безпечного суспільства. Подальші дослідження в цій області можуть стати інформаційним джерелом для розвитку ефективних програм підтримки під час будь-яких кризових ситуацій в світі, різних країнах чи групах населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Боднар, В. (2010) Сучасні теорії конфлікту. *Науковий вісник ужгородського університету*. Ужгород
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/8004/1/СУЧАСНІ%20ТЕОРІЇ%20КОНФЛІКТУ.pdf>
- Бурда, В. (2022). Сирена повітряної тривоги: хто її придумав та як вона працює. *Chas.News*. <https://chas.news/past/sirena-povitryanoi-trivogi-hto-ii-pridumav-ta-yak-vona-pratsyue>
- Веляник, А. (2023). Колективна травма. Розмови з психологами. *Свідомі*.
<https://svidomi.in.ua/page/kolektyvna-travma-rozmovy-z-psykholohamy>
- Гейць, В. М. (2022). Прооцінку економічних втрат України внаслідок збройної агресії РФ: Стенограма доповіді на засіданні Президії НАН України 30 березня 2022 року. *Вісник НАН України*
<https://doi.org/10.15407/visn2022.05.030>
- Городнюк, Л. С. (2020). Проблеми створення позитивного іміджу в сучасному українському суспільстві. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*.
<http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/12721>
- ГУР. (2022). Окуповані території є джерелом гарматного м'яса і рабів для

рашистів — ГУР. Армія Inform.
<https://armyinform.com.ua/2022/08/13/okupovani-terytoriyi-ye-dzherelo-m-garmatnogo-myasa-i-rabiv-dlya-rashystiv-gur/>

Гіденс, Е. (1999). Соціологія / Пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; Наук.
 ред. О. Іващенко. К.: Основи.
<http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-173.html>

Дебенко, І., Прокоф'єва, О., Одерій, Д., Волкова, Н. (2023) "Комунікація
 президента України Володимира Зеленського в контексті війни:
 сутність і формати (на прикладах 2023 року)." Наукові інновації та
 передові технології
<http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/7916/7960>

Зеленько, Г., Бевз, Т., Брехаря, С., Кармазіна, М., Ковалевський, В.,
 Кондратенко, О., Кононенко, Н., Ляшенко, Т., Майборода, О., &
 Шайгородський, Ю. (2021). *Монографія. Зміни політичних режимів і
 перспективи зміцнення демократії в Україні* (В. Войналович, О.
 Бабкіна & А. Романюк, Рецензент). Національна академія наук
 України інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. і. ф.
 кураса.
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/44349/1/ZMINY-POLITYChNYKh-REZhYMIV.pdf>

Іванова, Т. В. (2017). Соціальний конструктивізм у розрізі соціологічного
 знання. Актуальні проблеми філософії та соціології

Канцер, О. (2020). Жінки у повсякденних воєнних практиках: на прикладі

теперішнього збройного конфлікту на сході України. Retrieved from https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/2459/Kantser%20Oleksandra_mag.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Касіян, В. (2022). Студенти Києво-Могилянської академії оголосили страйк. Українська правда. https://lb.ua/society/2022/02/03/504626_students_kiievomogilyanskoi.html

Кашук, М. Я. Соціальний конструктивізм і внесок соціології в теорію міжнародних відносин. Retrieved from <https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/1516/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%B3%D0%BC%D0%B0-130-138.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Керлі, П., & Гріналл, Р. (8 березня 2022). Як літера Z стала символом війни Росії проти України та що це означає. BBC News. <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60658477>

Коган, К. (2014). Соціальний конструктивізм і соціальні мережі. Великі війни, великі трансформації: історична соціологія 20-го століття, 1914-2014.

Козирєв, М.П. (2013). Соціологія: Навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів.

Колісник, В. (2022). Військова агресія Російської Федерації проти

України: агресивна війна проти України та руйнування світового правопорядку: причини і головні засоби реагування на тлі історичних паралелей. Київ: Конституційний Суд України.
https://ccu.gov.ua/sites/default/files/kolisnyk_v._agresyvna_viy_n_a_proty_ukrayiny_visnyk_ksu_2022.pdf

Ледерак, Дж. П. (2019). Розбудова миру: стале примирення в розділених суспільствах. Київ: Дух і літера.

Парійчук-Брухаль, Р. (2010). Проблематика соціально-політичного конфлікту: основні підходи та класифікації. Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Політологія. Соціологія. Філософія, Вип. 14.

Пекар, В., & Рашкован, В. (Упоряд.). (2022). *Українські основи. Збірка есеїв.*: Харків: Філіо.
<https://nashformat.ua/pdf-preview/ukrainski-osnovy-927629>

Пелипенко, І. І. (2018). Інтерпретація поняття «конфлікт» у соціологічному контексті. Тези учасників пленарного засідання, 255.

Подольська, Є.А., Подольська, Т.В. (2009). Соціологія: 100 питань – 100 відповідей : Київ: Інкос.

Рябченко, В. І. (2019). Особистість студента та соціокультурне середовище університету в суспільному контексті. Україна. Національна академія педагогічних наук. Інститут вищої освіти. Збірник наукових праць III Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ.

https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/III_Vseukr.konf_05-2019_Zbirnyk.pdf

Сітнік, Г. П. (2023). Філософія війни та миру: курс лекцій. Київ:

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби, кафедра глобальної та національної безпеки. <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/336/files/15bf2766-7d67-41dc-8d14-49d0c0b9d714.pdf>

Спалек, М. (2023). Скажи «паляниця». 15 мемів, що з'явилися у час

великої війни. *Детектор media*. <https://ms.detector.media/trendi/post/31240/2023-02-23-skazhy-palyanytsya-15-memiv-shcho-zyavylsya-u-chas-velykoi-viyny/>

Сталовєрова, А. В. (2017). Американський структурно-функціональний аналіз Т. Парсонса та його вплив на соціально-політичні процеси в сучасній Україні. Молодий вчений

Танасійчук, О. (2024). Росія є найбільшою загрозою миру та безпеці.

Укрінформ, Берлін. <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3723195-berlin-oficijno-rosia-e-najbilsou-zagrozou-miru-ta-bezpeci.html>

Танчин, І.З. (2005). Соціологія: Навчальний посібник. Львів: Укр. акад. Друкарства.

Терещук, М. М. (2023). Вплив війни на гендерні стереотипи та ролі жінок

та чоловіків у військовому контексті.
https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/8785/1/Vplyv_viiny.pdf

Франчук, В. І. (2016). Теорія безпеки соціальних систем. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/476/1/теорія%20безпеки%20соціальних%20систем.pdf>

Чебелюк, О. (2021). Євромайдан. Передумови і початок. *Цифровий архів Майдану*.
<https://digitalmaidan.org/history/euromaidan-peredumovy-i-pochatok>

Шевченко, З. В. (2023). Соціальна самість в теорії символічного інтеракціонізму. *Global Society in Formation of New Security System and World Order*, 447.

Шевел, І. (2023). Теорії впливу війни на суспільство, рівень соціальної напруженості, зміна масової свідомості та соціальних цінностей під час війни: соціологічний вимір. *Вісник науки та освіти*

Ямборська, І. (2022). Страх буденних звуків внаслідок війни. *Куншт*.
<https://kunsht.com.ua/articles/velikij-bux-strax-budennix-zvukiv-vnaslidok-vijni>

Bauman M. D. (2010). Beck, Giddens and our understanding of politics in late modernity. *Journal of Power*, № 3(2).

Blumer, H. (1986). *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. University of California Press.

Brown, D. K. (2003). Goffman's Dramaturgical Sociology: Developing a Meaningful Theoretical Context and Exercise Involving «Embarrassment and Social Organization». *Teaching Sociology*, № 31(3), 288–299.

Brown, N. (2002). CSISS Classics - Robert Park and Ernest Burgess.
<https://escholarship.org/content/qt6f39q98d/qt6f39q98d.pdf>

Breslau, D. (1990). The Scientific Appropriation of Social Research: Robert Park's Human Ecology and American Sociology. *Theory and Society*.

Celestine, (2017) N. Abraham Maslow, His Theory & Contribution to Psychology. <https://positivepsychology.com/abraham-maslow/>

Danesh, H.B. (2011). Human Needs Theory, Conflict, and Peace: In Search of an Integrated Model. In D. J. Christie (Ed.), *Encyclopedia of Peace Psychology*. Hoboken, New Jersey: Wiley-Blackwell
https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/33650932/Danesh_H.B._Human_Needs_Theory_conflict_and_peace-libre.pdf?1399497996=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DHuman_Needs_Theory_Conflict_and_Peace.pdf&Expires=1710706433&Signature=WpHKgcHSRRy0-JrcFq-TmzvltAyYF0EONC5wgKyQnWfphXm518wVIZ1lwUOEm9GHPYnBFBS4tUazBVK0ZPYBYEpcBsdUwB8phN8TR1N-5cVfSwDcob~Batj-jJeHc2zSq3y6KTY3cD-iKBB39DQuxnJYgRznDzP6r7vqMmOWRzSBf-3QY-QRdMv36A-LS03B9taQTcTlpLT71-Fdh~WlrqmMWFA8269EzluALf92f-OM7GhFh5ngTful1jBqpbPYS-e60h4KYtuqWcWfXvz36Pg-yV4MQR-iL7PIa4CIWHjxD7MDEDg6Ca6Ae~5tgmGXNfOFS0vE8h3aWBMd8KkytA__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA

Dennis, A., Martin, P. J. (2007.). Symbolic Interactionism and the Concept of Social Structure. Sociological Focus

Durkheim, E. (1960). *The Division of Labor In Society*(G. Simpson, Пер.).

The free press of glencoe.

<http://fs2.american.edu/dfagel/www/Class%20Readings/Durkheim/Division%20Of%20Labor%20Final%20Version.pdf>

Gallie, W. B. (1978). Philosophers of Peace and War: Kant, Clausewitz, Marx, Engels, and Tolstoy. Cambridge: Cambridge University Press.
<https://books.google.com.ua/books?id=sQA4AAAAIAAJ&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false>

Gaziano, E. (1996). Ecological Metaphors as Scientific Boundary Work: Innovation and Authority in Interwar Sociology and Biology. American Journal of Sociology, № 101(4), 874–907.

Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Polity Press.

Hard, M. (1993). Beyond Harmony and Consensus: A Social Conflict Approach to Technology. Science, Technology, & Human Values, № 18(4), 408–432.

Hałas, E. (2006). Old and New Challenges for the Autonomy of Social Sciences. Polish Sociological Review, № 156, 395–407.

- Hałas, E. (2012). Herbert Blumer on the Interactional Order of the Democratic Society. *Polish Sociological Review*, № 177, 3–18.
- Hoy, W. (2018) Theory of Bureaucracy--Weber.
<https://www.waynehoy.com/wp-content/uploads/2018/12/Theory-of-Bureaucracy1.pdf>
- Inglehart, R. (1981). Post-materialism in an environment of insecurity. *American political science review*.
- Karam, E. G., Mneimneh, Z. N., Dimassi, H., Fayyad, J. A., Karam, A. N., Nasser, S. C., Chatterji, S., & Kessler, R. C. (2008). Lifetime Prevalence of Mental Disorders in Lebanon: First Onset, Treatment, and Exposure to War.
<https://journals.plos.org/plosmedicine/article?id=10.1371/journal.pmed.0050061>
- Loyal, S., Malešević, S. Sociological theory.
https://uk.sagepub.com/sites/default/files/upm-assets/117943_book_item_117943.pdf
- Maree, J. G. (2021). The psychosocial development theory of Erik Erikson: critical overview. *Early Child Development and Care*.
- Maslow, A., & Lewis, K. J. (1987). Maslow's hierarchy of needs. Salenger Incorporated.
- McLain, R. (2002). Reflexivity and the sociology of practice. *Sociological Practice*.

- McLeod, S. (2024) Erik Erikson's Stages Of Psychosocial Development.
<https://www.simplypsychology.org/erik-erikson.html>
- Mommsen, W. J. (1977). Max Weber as a Critic of Marxism. *The Canadian Journal of Sociology / Cahiers Canadiens de Sociologie*
- Moore, G., & Garrison, K. C. (1932). A comparative study of social and political attitudes of college students. *The Journal of Abnormal and Social Psychology* <https://psycnet.apa.org/record/1933-02006-001>
- Parsons, T. (1937). *The Structure of Social Action: A Study in Social Theory with Special Reference to a Group of Recent European Writers*. New York: McGraw Hill.
- Pope, W. (1975) Durkheim as a Functionalist. *The Sociological Quarterly*
- Purohit, S. R., Mohan, R. P. (1976). Selected perspectives of modern theories of social change. *International Review of Modern Sociology*.
- Puryanto, S. (2023). Conflict Resolution in the Interactionism Symbolic Perspective. *Journal of Education, Humaniora and Social Sciences*
<https://pdfs.semanticscholar.org/0558/6161cd655843621c160ac63250b30c4f2e2a.pdf>
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online readings in Psychology and Culture*
- Selznick, P. (1961) *The Social Theories of Talcott Parsons* [Review of The

Social Theories of Talcott Parsons: A Critical Examination., by M. Black]. American Sociological Review.

Scheff, T. J. (2005). Looking-Glass Self: Goffman as Symbolic Interactionist. Symbolic Interaction.

Schneider, R. H. (2005). Introduction: crime prevention through environmental design (CPTED): themes, theories, practice, and conflict. Journal of Architectural and Planning Research.

Turner, J. H. (1973). From Utopia to Where?: A Strategy for Reformulating the Dahrendorf Conflict Model. Social Forces

Warshay, L. H., Warshay, D. W. (1986). The Individualizing and Subjectivizing of George Herbert Mead: A Sociology of Knowledge Interpretation. Sociological Focus

ДОДАТОК.

Анкета для проведення опитування

Вітання! Мене звати Тітаренко Яна, я студентка спеціальності Соціологія, 4 курс, Національного університету «Києво-Могилянська академія». Пишу дипломну роботу, в рамках якої опитую студенток і студентів бакалаврату соціологів 1-4 року навчання Факультету соціальних наук та соціальних технологій НаУКМА. Буду вдячна за Вашу увагу та участь!

Зібраним даним гарантується конфіденційність. Усі відповіді анонімні, доступ до них буду мати лише я.

Обробка інформації буде виконана та представлена в узагальненому вигляді у роботі. Кожна ваша відповідь дуже цінна для дослідження. На опитування знадобиться менше півгодини. Буду вдячна за Ваші відповіді до 31 березня, 18:00.

Якщо у Вас виникнуть питання або пропозиції, моя пошта:
yanatitarenko7@gmail.com

Блок 1 (Важливість цінності миру)

1. Як Ви оцінюєте рівень миру у середовищі, де Ви перебуваєте, зараз?
 - 1.1. Дуже мирно
 - 1.2. Досить мирно
 - 1.3. Нейтрально
 - 1.4. Не дуже мирно
 - 1.5. Дуже немирно
2. Як Ви оцінювали важливість миру для Вас до повномасштабного вторгнення?
 - 2.1 Дуже важливо
 - 2.2 Досить важливо
 - 2.3 Нейтрально
 - 2.4 Не дуже важливо
 - 2.5 Зовсім не важливо
3. Як Ви оцінюєте важливість миру для Вас зараз?
 - 3.1 Дуже важливо
 - 3.2 Досить важливо
 - 3.3 Нейтрально
 - 3.4 Не дуже важливо
 - 3.5 Зовсім не важливо
4. Чи змінилася Ваша оцінка важливості цінності миру після повномасштабного вторгнення росії?
 - 4.1 Так
 - 4.2 Ні

5. Якщо у попередньому питанні Ви відповіли "Так", то чи вважаєте Ви, що змінни важливості цінності миру стались через повномасштабне вторгнення?
 - 5.1 Так
 - 5.2 Ні
 - 5.3 Відсутність змін
6. Оцініть, наскільки сильно змінилася важливість цінності миру для Вас особисто" від 1 до 4, де 1 - зовсім не змінилася, 4 - дуже сильно змінилася
 - 6.1 1 - зовсім не змінилася
 - 6.2 2
 - 6.3 3
 - 6.4 4 - дуже сильно змінилась

Блок 2 (Важливість цінності фізичної безпеки)

7. Як Ви оцінюєте рівень фізичної безпеки у середовищі, де Ви перебуваєте, зараз?
 - 7.1. Дуже безпечно
 - 7.2. Досить безпечно
 - 7.3. Нейтрально
 - 7.4. Не дуже безпечно
 - 7.5. Дуже не безпечно
8. Як Ви оцінювали важливість фізичної безпеки для вас до повномасштабного вторгнення?
 - 8.1 Дуже важливо
 - 8.2 Досить важливо
 - 8.3 Нейтрально
 - 8.4 Не дуже важливо
 - 8.5 Зовсім неважливо

9. Як Ви оцінюєте важливість фізичної безпеки для Вас зараз?
 - 9.1 Дуже важливо
 - 9.2 Досить важливо
 - 9.3 Нейтрально
 - 9.4 Не дуже важливо
 - 9.5 Зовсім не важливо
10. Чи змінилася Ваша оцінка важливості цінності фізичної безпеки після повномасштабного вторгнення Росії?
 - 10.1 Так
 - 10.2 Ні
11. Якщо у попередньому питанні Ви відповіли "Так", то чи вважаєте Ви, що зміни важливості цінності фізичної безпеки сталися через повномасштабне вторгнення?
 - 11.1 Так
 - 11.2 Ні
 - 11.3 Відсутність змін
12. Оцініть, наскільки сильно змінилася важливість цінності фізичної безпеки для Вас особисто" від 1 до 4, де 1 - зовсім не змінилася, 4 - дуже сильно змінилася
 - 12.1 1 - зовсім не змінилася
 - 12.2 2
 - 12.3 3
 - 12.4 4 - дуже сильно змінилась

Блок 4 (Порівняння важливості цінностей миру та безпеки)

13. Виберіть, яка з перелічених цінностей для Вас є важливішою:
 - 13.1 Мир

- 13.2 Фізична безпека
 - 13.3 Жодна
 - 13.4 Обидві
14. Чи вважаєте Ви, що мир та фізична безпека є взаємозалежними цінностями?
- 14.1. Так
 - 14.2. Ні
15. Чи вважаєте Ви, що існують конкретні заходи, які можна вжити для зміцнення миру в Україні після повномасштабного вторгнення росії?
- 15.1 Так
 - 15.2 Ні
 - 15.3 Не впевнений/впевнена
16. Якщо у попередньому питанні Ви підповіли "Так", то які саме конкретні заходи, на Вашу думку, можна вжити для зміцнення миру в Україні? _____
17. Чи вважаєте Ви, що існують конкретні заходи, які можна вжити для зміцнення фізичної безпеки в Україні після повномасштабного вторгнення Росії?
- 16.1 Так
 - 16.2 Ні
 - 16.3 Не впевнений/впевнена
18. Якщо у попередньому питанні Ви підповіли "Так", то які саме конкретні заходи, на Вашу думку, можна вжити для зміцнення фізичної безпеки в Україні? _____

Блок 3 (Загальні питання)

19. Ваша стать?
- 19.1. чоловік
 - 19.2. жінка
 - 19.3. інше
20. Який Ваш вік?
- 20.1. 18 або менше
 - 20.2. 19-24
 - 20.3. 25-34
 - 20.4. Більше 35
21. Вкажіть на якому Ви році навчання?
- 21.1. 1 рік навчання
 - 21.2. 2 рік навчання
 - 21.3. 3 рік навчання
 - 21.4. 4 рік навчання
22. Ви зараз перебуваєте в Україні?
- 22.1 Так
 - 22.2 Ні
23. 24 лютого 2022 року Ви перебували в Україні?
- 23.1 Так
 - 23.2 Ні
24. Які з нижчеперелічених подій Ви пережили під час війни? (можливі кілька відповідей)

	Так	Ні
24.1 Обстріли території, де ви перебували		
24.2 Евакуація з місця проживання		
24.3 Втрата близької людини через конфлікт		

24.4 Втрата житла або майна через війну		
24.5 Переселення в інше місце через війну		
24.6 Участь у військових діях або добровольча допомога армії		
24.7 Інші події, пов'язані з воєнним конфліктом		

25. Як Ви оцінюєте свій психологічний стан у зв'язку з воєнним конфліктом?

25.1 Дуже погано

25.2 Погано

25.3 Так собі

25.4 Добре

25.5 Дуже добре

26. Чи відчуваєте Ви вплив військового конфлікту на якість Вашого життя?

26.1 Так, він погіршив якість мого життя

26.2 Так, він покращив якість мого життя

26.3 Ні, він не впливає на якість мого життя

26.4 Важко сказати

27. Чи відчуваєте Ви стрес у важких ситуаціях, які пов'язані із війною?

27.1 Так

27.2 Ні

27.3 Інше

28. Чи маєте Ви родичів або близьких, які зараз перебувають на окупованих територіях або територіях, що перебувають під активними обстрілами?"

28.1 Так

28.2 Ні

28.3 Не бажаю відповідати

29. Чи маєте Ви родичів\друзів\знайомих, які перебувають у росії?

29.1 Так

39.2 Ні